

Directa

Novembre 2023
#572
5 €

**Apartheid
del segle XXI**

Directa

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La DIRECTA s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La DIRECTA no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La DIRECTA ha rebut enguany una subvenció de
la Generalitat de Catalunya, que representa
menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

 Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Miriam Tijani

Coordinació web

David Bou, Gemma Garcia,
Jesús Rodríguez, Ester Fayos

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró

Coordinació fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Pau Fabregat

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anna Celma

Publicitat i distribució

Míriam Blázquez

Coordinació audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

David Bou i Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Gerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual

Decreixement

Ester Fayos

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebot

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Oriol Andrés, Berta Camprubí
i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Clara Asín, Gemma Martínez
i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo i Laia Alsina

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Irene Selvaggi i Miriam Tijani

Som cooperativa

Carla Benito

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Victor Serri

Textos:

Jesús Rodríguez
Roger Suso
Nacho Ibáñez
Laura Masó Ferrerons
Susanna Ligeró
Marina Piedrahita
Carles Vercher
Irene Moulas
Jordi Campabadal Graus
Jordi Garcia Miravet
Helena Cardona Garriga
Alfons Pérez
Victor Yustres
Conchi Berenguer Urrutia
Susanna Miquel i Coll
Gemma Martínez
Silvia Melero Abascal
Eva Pous
Àlex Solà
Aman Nòlem
Judith Cirac

Fotografies:

Victor Serri
Ana Puit
Roser Gamonal

Il·lustracions:

Marc Méndez
Guillem Bosch
Sandra Freijo
Maria Conill
Adrià Ramírez
Aitana Giráldez

Projecte gràfic:

Amaia Moran
Andrea Maresch
Gaizka Pagonabarraga
Gerard Casadevall
Pau Fabregat

Reaccionar

Quan estàvem en ple tancament de l'edició que comenceu a fullejar esclatava l'episodi bèl·lic a la Franja de Gaza, uns fets que han focalitzat l'interès de tot el món. També, evidentment, de l'entorn lector de la *Directa*. I aquí es va obrir el debat. Què havíem de fer amb el número de novembre? Quan vam plantejar la filosofia de l'edició mensual, pensàvem sempre en un espai per al periodisme de fons, que abordés grans temes que considerem estratègics, planificats amb molta antelació i amb marge per investigar-los bé, sobretot amb la secció d'obertura, "Sota Focus". Volíem una revista, no tan marcada per l'agenda, sinó que marqués agenda. Si dedicàvem el tema de portada a un assumpte de pleníssima actualitat, del qual arriben informacions en degoteig constant, corríem el risc que el dia a dia ens passés pel damunt. Potser era millor fer-ne seguiment a través de la nostra edició digital, com ja estem fent. Però si no en dèiem res en la nostra publicació insígnia, la revista impresa, podia fer l'efecte que ens posàvem d'esquena a una realitat que avui focalitza totes les mirades. La resolució ja l'heu constatat. Hem decidit ser-hi, no posar-nos d'esquena, reaccionar, com moltes esteu reaccionant aquests dies als carrers. No era fàcil, és clar, obrir una escletxa entre l'allau mediàtica que encaixés amb el ritme mensual, més feixuc. Hem optat per posar el focus en l'actual poder polític de l'estat d'Israel i els interessos estratègics i econòmics que fan que moltes potències internacionals l'homologuin, malgrat el seu trànsit cap a un ideari obertament ultradretà i supremacista. Ens sembla un escenari de fons imprescindible –i poc abordat– per entendre moltes claus de l'actual esclat. Nosaltres creiem que sí, que hi hem posat el nostre gra de sorra.

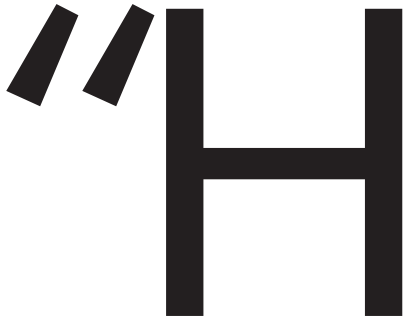
Dos militars hissen la bandera israeliana sobre un tanc | **IDF**

Un estat contra la legalitat internacional

El govern israelià de Benjamin Netanyahu, amb presència de formacions polítiques supremacistes jueves, avala implícitament la neteja ètnica i perpetra crims de guerra amb la col·laboració dels EUA i davant de la passivitat de la Unió Europea

TEXT: JESÚS RODRÍGUEZ

eu de recordar el que us ha fet Amalec, diu la nostra Sagrada Bíblia”. Va ser una de les frases que el primer ministre d’Israel, Benjamin Netanyahu va pronunciar en un missatge televisiu el 28 d’octubre, durant el qual va anunciar l’inici de la invasió terrestre de la Franja de Gaza. Feia referència a un passatge del

Llibre de Samuel, que es complementa amb el següent propòsit: “Ara, ves i fereix Amalec, destrueix per complet tot el que té. No el perdonis, sinó que mata a l’home i a la dona, al nen i al lactant, al bou i a l’ovella, al camell i a l’ase”. Amalec, en els textos bíblics, fa referència a la tribu amalequita, que es va enfrontar al poble d’Israel en el seu èxode d’Egipte cap a la terra promesa de Galilea. No és la primera vegada que el mandatari israelià s’expressa de manera similar; pocs dies abans havia afirmat: “Nosaltres som la llum i ells les tenebres. Farem realitat la profecia d’Isaïes”.

Després de l’atac de Hamas del 7 d’octubre a les instal·lacions militars i als assentaments civils situades al perímetre de la Franja de Gaza -que, segons fonts de l’exèrcit i el Ministeri de Sanitat de Tel-Aviv, va suposar la mort de 1.400 persones i el segrest de 239- s’han succeït les declaracions de líders de l’executiu israelià, que justifiquen el bombardeig massiu del territori palestí. També han fet crides a la ciutadania, aconsellant-la a dur sempre una arma. El ministre de Seguretat Pública, Itamar Ben-Gvir, ha ordenat el repartiment de fusells i subfusells entre els colons de Cisjordània, als enclavaments del nord d’Israel a tocar del Líban i als kibbutz pròxims a Gaza. Diverses veus israelianes, en declaracions a mitjans de comunicació d’arreu del món -entre les quals, l’exambaixador a Roma Dror Eydar o l’exdiputat de la Knesset (el Parlament Israelí) Moshe Feiglin- no s’han amagat de dir que la seva aspiració és “fer desaparèixer Gaza, esborrar-la del mapa”, sense destriar entre objectius civils i militars.

A la Franja viuen 2,3 milions de persones, la meitat menors d’edat, envoltades de murs, càmeres de videovigilància i barreres de concertina. En les tres primeres setmanes de bombardejos, les morts superaven les 8.000 -entre les quals 3.000 criatures- i es calculava que més de 2.000 persones eren sota la runa dels edificis, segons dades del Ministeri de Sanitat d’aquest territori palestí amb una superfície equivalent a la comarca del Maresme. Setanta-cinc famílies senceres de Gaza han estat esborrades del registre civil. No n’ha sobreviscut ni una sola integrant. En la llarga llista de persones massacrades per l’acció de les bombes també hi trobem una trentena de periodistes i una seixantena d’integrants de la missió de l’Organització de les Nacions Unides (ONU) al territori.

En l’àmbit de la diplomàcia, Netanyahu tampoc ha posat el fre. Després d’unes declaracions del secretari general de l’Or-

ganització de l’ONU, Antonio Guterres, en les quals assegurava que l’acció de Hamas del 7 d’octubre “no venia del no-res” i que “Palestina fa 56 anys que viu asfixiada per l’ocupació”, el cap de l’executiu de Tel-Aviv va decidir “donar una lliçó” al principal òrgan de representació mundial dels estats sobirans, declarant les seves delegades “persones non grates” i denegant-los l’acreditació per entrar a territori israelià. L’ambaixador d’Israel a l’ONU, Gilad Erdan, va definir-la com a “una organització fracturada i moralment corrupta”. Francesca Albanese, la relatora especial de l’organització per als territoris palestins, s’ha manifestat posteriorment amb contundència: “Israel opera com una dictadura militar”.

En resposta a l’allau de crítiques de les organitzacions humanitàries pels bombardejos indiscriminats, el desplaçament forçat de la població i la interrupció del subministrament d’aigua, menjar i medicaments a la Franja, Lior Haiat, portaveu del Ministeri d’Afers Exteriors d’Israel, ha acusat Save the Children de “moviment de suport a Hamas” i Amnistia Internacional de ser “una organització propagandista que treballa per als terroristes”. En la mateixa línia, el Ministeri de Comunicacions d’Israel ha trencat relacions amb el financer estatunidenc Elon Musk, només pel fet d’anunciar que facilitaria la connexió a internet a les agències humanitàries presents a Gaza.

Jonathan Pollak, activista antisionista del barri de Jaffa de Tel-Aviv, és un dels pocs dissidents interns que aquests dies alcen la veu al territori israelià. Va ser empresonat a conseqüència de la seva prolongada militància opositora davant del que anomena “colonialisme i apartheid israelià”. Coneix bé els lideratges del govern de Netanyahu. “Incorpora elements obertament feixistes com els del partit Poder Jueu d’Itamar Ben-Gvir i els del partit Sionisme Religios de Bezalel Smotrich. A més, la majoria del Likud [la formació del primer ministre] està integrada per neoconservadors ultranacionalistes, i la coalició també suma els representants de sectors religiosos ultraortodoxos”, detalla Pollak. Al seu torn, Roe Aloni, portaveu de l’organització no governamental israeliana B’Tselem -integrada per professionals de l’advocacia, el periodisme, la política i representants de l’acadèmia i dedicada a documentar abusos i vulneracions dels drets humans a Cisjordània- considera que “tenim grups extremistes i fonamentalistes tant al govern de Netanyahu com al govern de la Franja de Gaza”.

Antoni Segura, catedràtic d’Història Contemporània de la Universitat de Barcelona i president del Centre d’Investigació en Relacions Internacionals (CIDOB), considera que “amb l’actual govern el paradigma d’estat de dret i democràtic d’Israel no es manté de cap manera” i recorda que “és l’executiu de la supervivència de Netanyahu, que fa deu anys que intenta escapolar-se de la justícia, fins i tot, anul·lant l’autonomia del Tribunal Suprem”. El mandatari israelià és investigat en tres processos diferents vinculats a tractes de favor a determinats grups de comunicació i se li imputen delictes de frau, suborn i abús de confiança.

Per Laurent Cohen, de l’Associació Catalana de Jueus i Palestins – Junts, les comunitats de colons israelianes, representades a l’actual govern, “són jihadistes jueus”

El ministre de Seguretat Nacional, Itamar Ben-Gvir, líder del partit Poder Jueu, en una visita a l'esplanada de les mesquites de Jerusalem, el mes de gener, considerada una provocació pel govern de l'Autoritat Nacional Palestina | **MINHELET HAR-HABAIT**

Per a Laurent Cohen, membre de l'Associació Catalana de Jueus i Palestins - Junts, les comunitats de colons israelianes, àmpliament representades a l'actual govern "barregen la visió radical religiosa amb l'extremisme de dretes, són jihadistes jueus, són el Daesh d'Israel". Han estat, precisament, els sectors jueus antisionistes a l'exterior els que durant el mes d'octubre van protagonitzar les majors accions de protesta. Entitats com Veus Jueves per la Pau dels Estats Units, amb el lema "No en el meu nom", han organitzat segudes i encadenaments, que en alguns casos han acabat amb detencions massives als entorns de la Casa Blanca o davant del Capitoli (a Washington) o a la Gran Estació Central de Nova York.

NORMALITZAR LA NETEJA ÈTNICA

Cal remuntar-se als inicis de la creació de l'Estat d'Israel per entendre com s'ha arribat a la situació actual. A les acaballes de la Primera Guerra Mundial, el Regne Unit i l'Estat francès es van repartir els territoris de l'antic imperi otomà i l'any 1917 el secretari d'estat britànic va prometre una llar jueva als representants de la comunitat sionista a Anglaterra. Les tropes britàniques controlaven l'actual Palestina i van promoure un gran flux migratori de comunitats jueves des d'Europa. "La internacional sionista no només afavoreix la immigració sinó que compra terres a latifundistes àrabs, que fins aleshores eren treballades per arrendataris àrabs, i que passaran a ser cultivades per població jueva immigrada. Ja entre 1936 i 1939 es produeix la primera revolta àrab", recorda Antoni Segura. "La meua família, originària d'Egipte, ara està disseminada per Europa i els Estats Units. Es van

trobar en una situació delicada, perquè no era possible una identitat jueva i àrab, s'havia d'escollir entre una cosa o l'altra", recorda Cohen, a partir de la memòria que ha heretat del seu llinatge. Aquest jueu antisionista (contrari a un estat sionista) recorda que la població israeliana, en el moment de la fundació, l'any 1948, provenia de Polònia, Rússia, Lituània, Moldàvia o Alemanya i "arrossegaven una ideologia de raça blanca superior. Malgrat haver estat víctimes del supremacisme, l'acaben incorporant i construeixen una societat travessada per la jerarquia racial", valora Cohen. "Com als Estats Units amb els indígenes, als palestins se'ls aparta a les reserves", resumeix.

Hanin, activista pacifista israeliana resident a Haifa, que demana preservar la seva identitat -per por a perdre el seu lloc de treball- posa èmfasi en el fet que "cap dels governs d'Israel ha buscat una veritable solució al conflicte" perquè, segons el seu parer, "no concorda amb les concepcions polítiques de l'actual govern, però tampoc amb les dels anteriors, excepte durant un període molt curt, durant el mandat d'Isaac Rabin, fins que va ser assassinat l'any 1995 per Yigal Amir, un militant de l'extrema dreta [va declarar en seu policial que actuava "per ordres de Déu"]". Sempre es parla de controlar el conflicte, no d'arribar a una solució". Anant al fons de la qüestió, la neteja ètnica als territoris ocupats per Israel, Hanin reconeix que "en el fons, t'adones que no es vol pagar el preu de la solució del conflicte, que seria tornar els territoris ocupats als palestins i, si no estàs disposat a retornar territoris, la solució per a ells no és el que significaria per a una persona que ens pugui estar llegint des d'Europa". ►

Discurs d'odi en la veu de governants

Benjamin Netanyahu,
primer ministre
(Likud)

“Nosaltres som el poble de la llum i ells el de les tenebres”

► Jonathan Pollak, que s'expressa amb extremada prudència per evitar riscos legals arran de l'entrevista que mantenim amb ell, coincideix amb l'error primigeni: “L'ethos fundador del sionisme és que Palestina és una terra sense poble per a un poble sense terra. És obvi que hi havia gent a Palestina: palestins, però els sionistes no els percebien com a tals perquè no eren blancs. Israel és el projecte colonial del moviment sionista, i sempre es va basar en la noció de supremacisme jueu”.

Cal recordar que, l'any 1975, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar una resolució que definia el sionisme com una “ideologia racista” i l'equiparava a l'apartheid sud-africà. Feia una crida a la seva abolició en tant que una forma de discriminació racial. El 16 de desembre de 1991, quan feia pocs mesos que havia finalitzat l'operació Tempesta del Desert contra el govern de Saddam Hussein a l'Iraq, en el marc de la guerra del Golf, el president estatunidenc George Bush pare va pronunciar un discurs al plenari de l'ONU a Nova York i va aconseguir que es revocés la resolució de setze anys enrere.

LLIBERTATS CIVILS EN PERILL

Organitzacions com Amnistia Internacional defensen i documenten profusament que la població palestina viu una situació d'apartheid. En paral·lel, a l'interior d'Israel es viu una escalada regressiva contra les llibertats civils de la mateixa pobla-

ció israeliana. “És important recordar que el col·lectiu LGBTI és un dels que es manifestava contra Netanyahu abans del 7 d'octubre, i que alguns membres del seu govern es declaren obertament homòfobs”, apunta el president del CIDOB. En les mobilitzacions que reclamen la dimissió del mandatari pels casos de corrupció que se l'imputen també es veien reservistes i militars en actiu, que alertaven del perill que una reforma del Tribunal Suprem -per afavorir els interessos processals de Netanyahu- comportés un canvi d'estatus d'Israel davant de la comunitat internacional. “La manca de separació de poders els podia fer perdre la consideració de ser un estat de dret i això obriria les portes a què el Tribunal Penal Internacional (TPI) inculqués militars israelians per crims de guerra del passat”, puntualitza Antoni Segura. Recentment, l'exfiscal en cap del TPI, Luis Moreno Ocampo, sentenciava que “Israel no pot convertir Gaza en un camp d'extermini” i que, amb el desplaçament forçós de població i la negativa a obrir el pas de Rafah perquè hi entrés ajuda humanitària des d'Egipte ja s'haurien perpetrat crims de lesa humanitat.

“Israel no és una democràcia. Mai no ho ha estat. En el millor dels casos, ha estat un règim d'apartheid en el qual la població jueva ha gaudit de quelcom similar als drets democràtics. Els palestins a Cisjordània viuen sota una dictadura militar. Els de Gaza viuen a la presó a l'aire lliure més gran

Yoav Galant,
ministre de Defensa
(Likud)

“Estem lluitant contra animals humans i actuem en conseqüència”

Bezalel Smotrich,
ministre de
Finances (Partit
Sionista Religios)

“Potser soc homòfob i feixista, però soc una persona de paraula”

Itamar Ben-Gvir,
ministre de
Seguretat Nacional
(Poder Jueu)

“El dret a desplaçar-me per Cisjordània està per sobre del dret dels àrabs”

May Golan,
ministra de la Dona i
cònsol general d'Israel
a Nova York (Likud)

“No m'importa Gaza en absolut, per mi poden sortir i nedar al mar”

i concorreguda del món, sotmesa a un setge cruel i el control a distància tots els aspectes de la seva vida”, remarca Pollak des de Jafa. I ho exemplifica amb el cas de Mohanad Taha, veí del poble de Kabul (a l'antiga Galilea), que hauria estat detingut després de publicar al seu compte d'Instagram la frase: “El meu cor està amb els nens de Gaza”, en resposta als bombardejos israelians. Aquest experimentat activista es lamenta de la deriva actual del govern de Tel-Aviv i assegura que “la dissidència no té cabuda a la societat israeliana. Veig que ens espera una llarga i fosca nit de repressió”.

Roe Aloni, després de remarcar que l'atac de Hamas del 7 d'octubre “també va ser un crim de guerra”, destaca que “l'ac-

tual govern s'ha encarregat de reprimir qualsevol mena de dissidència dins de la societat civil israeliana, com les organitzacions civils, el món de la cultura, o els representants de l'acadèmia. Assumim que això encara anirà a pitjor, perquè no volen reconèixer cap responsabilitat per tot el que està passant”. “Sens dubte, voldran acabar amb qualsevol persona que demani el respecte als drets humans, el dret a la coexistència dels dos pobles o que sigui crítica amb la gestió del conflicte”, rebla. Segons el centre de drets humans Adalah, amb seu a la ciutat de Haifa, en el lapse de quinze dies, una vuitantena d'estudiants han estat expedientades en universitats, cinquanta treballadores expulsades de diferents feines i 110 persones han estat detingudes. ►

“Israel no ha estat mai una democràcia, és un règim d'apartheid en què la població de Cisjordània viu sota una dictadura militar”, apunta Jonathan Pollak, activista antisionista a Jafa

Inventari de crims de lesa humanitat

Desplaçament forçós de població civil

Detenció administrativa i tortura de menors

El 1975, l'Assemblea General de l'ONU aprovava una resolució, revocada el 1991 a petició dels EUA, que definia el sionisme com una "ideologia racista" equiparable al model sud-africà

► A més, segons Cohen, a partir d'ara "les coses canviaran per al col·lectiu LGBTI. Els faran la vida impossible. Els ministres colons són clarament retrògrads, volen tornar enre". L'activista creu que "la imatge segons la qual Israel és un estat liberal té més a veure amb l'accés als béns materials que no amb les llibertats civils. Aquest any ja hi ha hagut problemes per organitzar la desfilada del Pride del 28 de juny". I amb relació a l'activitat econòmica, l'activista recorda que "una part del capital de les empreses d'alta tecnologia està marxant del país, perquè no creuen que la dretanització extrema sigui compatible amb el joc del negoci liberal".

CONJUGANT UN FUTUR

"No soc profeta, però el que sé és que uns dies abans que caigués el mur de Berlín ningú pensava que una cosa així passaria. Què pot passar en un futur? No ho sé, però la història ens ha demostrat que hi ha sorpreses. Si es va acabar amb l'apartheid a Sud-àfrica,estic segura que s'acabarà amb l'ocupació dels territoris de Palestina. La qüestió no és quan passarà, sinó quanta sang s'abocarà abans que passi, perquè aquest dia arribarà", assevera confiada Hanin.

Segons l'anàlisi que fa Antoni Segura, Netanyahu "ara ha aconseguit aturar l'oposició que se li venia al damunt, però probablement també ha signat el final de la seva carrera política. Quan

s'acabi la guerra, tornaran les mobilitzacions" per reclamar la seva dimissió. Cal dir, amb relació a aquesta hipòtesi, que el primer ministre israelià s'ha referit a la invasió militar de la Franja de Gaza com una etapa "que podria durar mesos, fins i tot anys".

Segons Jonathan Pollak, "arribarà el moment de l'estratègia a llarg termini, però és evident que el mapa polític i geopolític està canviant i s'hauran d'elaborar estratègies de lluita en sintonia amb el que sorgeixi arran de l'actual destrucció i pèrdua". Aloni s'aferra a la idea d'un futur possible "que estigui basat en els drets humans i en la pau, perquè no hi ha altra manera que puguem viure en aquesta regió, tant israelians com palestins".

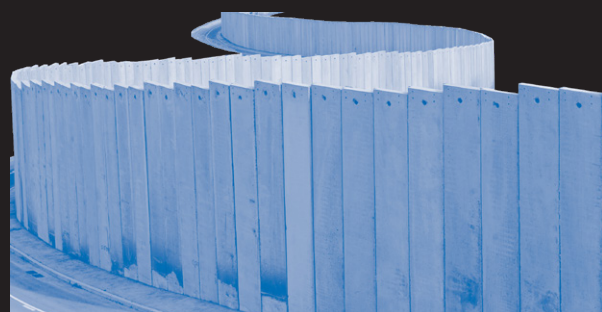
Cohen, que treballa per la pau a la regió, apunta que "el poder militar d'Israel no és invulnerable" i que "amb el que està passant, les famílies israelianes han de recapacitar sobre si aquest és el món segur i feliç que els havien promès". El portaveu de Junts està convençut que les protestes anti Netanyahu es reprendran "quan l'operació militar finalitzi". A més, posa l'accent en els governs "fràgils" de tota la regió que "no representen el seu poble"; segons ell, "no seria descartable que esclatin noves revolucions a Jordània o a Egipte", i considera que la pèrdua d'hegemonia dels Estats Units al món "podria deixar la qüestió d'Israel en la corda fluixa".●

Homicidis il·legítims i lesions greus amb armes de foc

Sistema de lleis discriminatòries

Construcció de murs i punts de control que vulnereu drets

Restricció de l'accés a l'aigua, el menjar i les comunicacions

Font: Resum executiu i recomanacions de l'informe 'L'apartheid israelià contra la població palestina', Amnistia Internacional, 2022.

La "marxa de les banderes" amb què el nacionalisme sionista commemora l'ocupació de la part est de Jerusalem, a la Porta de Damasc de la ciutat, el 22 de maig de 2022

L'extrema dreta europea, entre el llegat antisemita i el suport a Netanyahu

L'argumentari islamòfob de formacions com la francesa Reagrupament Nacional, Alternativa per a Alemanya o el Partit de la Llibertat d'Àustria, les ha fet virar de l'odi al poble jueu a fer costat a les accions armades del govern de Tel-Aviv

TEXT: **ROGER SUSO**

A la Declaració Balfour, el 2 de novembre de 1917, en plena Primera Guerra Mundial, el govern britànic va acceptar l'objectiu del sionisme. Institucionalitzat el 1897 a Basilea per Theodor Herzl, l'estratègia d'establir una "llar nacional" per al poble jueu a Palestina, llavors una regió de l'imperi otomà amb una petita minoria de població hebrea, prenia carta de naturalesa internacional. En aquell context, Edwin Montagu, jueu i secretari d'estat d'Afers de l'Índia en l'executiu presidit per David Lloyd George, va oposar-s'hi públicament. "La política del govern de sa majestat és antisemita i, en conseqüència, serà un punt de trobada per als antisemites d'arreu del món", va afirmar en un memoràndum. "No em sorprèn gens ni mica que els no jueus d'Anglaterra puguin donar la benvinguda a aquesta política", reblava en referència a Arthur Balfour, ministre d'Afers Exteriors en aquell moment i el principal valedor del pronunciament. Balfour fou un polític conservador influenciat, segons el sociòleg Gilbert Achcar, per l'anomenat sionisme cristià, un cor-

rent, amb trets d'antisemitisme, que defensava el "retorn" del poble jueu a Palestina i considerava l'establiment d'un Estat d'Israel com el compliment d'una profecia bíblica. De fet, ja abans, l'any 1905, Balfour, des de la posició de primer ministre, va aprovar una llei d'estrangeria que tenia com a objectiu principal restringir la immigració jueva provinent de l'Est d'Europa a la Gran Bretanya. Així que, per a aquest sector, una de les raons de la Declaració Balfour seria "alliberar" el Regne Unit de la influència jueva.

Més de cent anys després, el profund llegat de la Declaració Balfour continua definint la dinàmica entre sectors antisemites i sionistes, i molt particularment entre l'antisemitisme que dona suport al sionisme. És el cas de bona part de l'extrema dreta contemporània. I és que, després dels horrors de l'Holocaust, el discurs pro-Israel i el repudi retòric a l'antisemitisme dels partits de dreta radical populista actuals mostra l'intent d'aquestes formacions de distanciar-se del relat clàssic del feixisme europeu i dels seus partits i ideologies predecessores. És un intent de rentar la cara de la seva imatge pú-

blica sense, alhora, fer res per desafiir l'antisemitisme present, també, entre els seus quadres i la seva militància. En molts casos, es tracta de formacions que han rebut el suport del govern israelià actual, presidit per Benjamin Netanyahu, que presenta molts dels mateixos atributs d'extrema dreta, amb la presència a l'executiu de figures com Itamar Ben-Gvir (líder del partit Otzma Yehudit, que es declara hereu del kahanisme, moviment que va arribar a ser prohibit al mateix Estat d'Israel i declarat organització terrorista als Estats Units) o Bezalel Smotrich (mandatari del supremacista Partit Sionista Religios).

ANTISEMITISME PRO-ISRAEL

El partit Reagrupament Nacional francès de Marine Le Pen és l'exemple paradigmàtic del viratge vers el sionisme articulat en espais de l'extrema dreta clàssicament hostils amb la població jueva. Quan el seu pare, Jean-Marie Le Pen, el va fundar el 1972, amb el nom de Front Nacional, era una formació profundament antisemita, fins al punt de relativitzar l'Holocaust. El Partit de la Llibertat d'Àustria (FPÖ), fundat per un antic

cap de brigada de les SS i membre del partit nazi, Anton Reinthaller, també ha seguit un rumb proisraelià a partir del lideratge de Heinz-Christian Strache, que l'ha dut a relacionar-se amb el Likud, el partit de Netanyahu. Sigui per consideracions tàctiques cíniques o per convicció real, líders de la nova dreta radical europea, com el francès Éric Zemmour, els neerlandesos Joost Eerdmans i Geert Wilders, la italiana Giorgia Meloni, l'espanyol Santiago Abascal, el polonès Mateusz Morawiecki, el suec Jimmie Åkesson, la finlandesa Riikka Purra, l'anglès Richard Tice, el txec Tomio Okamura, el portuguès André Ventura o la catalana Sílvia Orriols, donen suport al govern de Tel-Aviv.

Fins i tot, Alternativa per Alemanya (AfD), allunyant-se de la gran tradició antisemita de l'extrema dreta teutona, va establir una sectorial jueva dins del partit. A Hongria, per altra banda, Viktor Orbán, primer ministre i president del partit Fidesz-Unió Cívica Hongaresa, fa costat sense fissures a les polítiques de Netanyahu, però alhora ataca el magnat estatunidenc George Soros, d'ascendència jueva

El primer ministre d'Israel, Benjamin Netanyahu, amb el seu homòleg hongarès, Viktor Orbán, un dels líders de dreta radical populista que li dona suport
| GOVERN D'HONGRIA

i hongarès de naixement, amb clixés antisemites, i l'acusa d'orquestrar una conxorxa internacional contra el país magiar. Aquesta dualitat de la dreta radical d'Europa ha portat a situacions paradoxals com que, en una mateixa ciutat, Vílnius, la capital de Lituània, l'Ajuntament s'hagi solidaritzat oficialment amb l'Estat d'Israel enfront de les accions de Hamas i al mateix temps, mantingui als seus carrers una làpida en record de Jonas Noreilka, un col·laboracionista nazi lituà que va ordenar l'assassinat d'unes 1.800 persones de llinatge jueu en la massacre de Plunge el 1941.

Qualsevol partit mogut per l'odi i l'antipatia cap al món musulmà troba una fàcil causa comuna amb el govern israelià i les seves polítiques d'imposició sobre la comunitat àrab palestina. En aquest sentit, la dreta radical europea veu l'estat israelià, no només com un aliat, sinó també com un exemple en la defensa de la civilització occidental i els valors judeocristians, un bastió fortament militaritzat i sense fissures contra l'Islam i el "terrorisme". El gir proisraelià, per tant, no és només una estratègia per *desdemonitzar* l'extrema dreta a Europa, sinó que proporciona a les formacions d'aquest espectre un pre-

text per a noves formes de racisme i islamofòbia contra les comunitats àrabs i musulmanes presents als seus respectius països.

ISLAMOFÒBIA, CAUSA COMUNA

El conflicte a Palestina serveix, doncs, com a pantalla on projectar la narrativa d'una batalla cultural entre l'Occident judeocristià i el món musulmà. L'extrema dreta veu en l'Estat d'Israel un model a seguir, una representació fefaent i pràctica dels principals eixos del seu argumentari, és a dir, del nativisme, l'autoritarisme, el patriarcat, la islamofòbia i l'ultranacionalisme. Comparar la situació de seguretat de la Unió Europea amb la israeliana està lluny de la realitat, però té un propòsit: la justificació de la posició dura antiimmigració de l'extrema dreta per mitjà de la referència positiva a Tel-Aviv i les seves lògiques excloents i segregacionistes. La dreta radical populista argumenta que l'antisemitisme islàmic és una prova irrefutable del fracàs d'una política liberal-progressista respecte la immigració.

El govern israelià pot permetre's arrasar Gaza perquè els Estats Units, el Regne Unit i una dividida

Unió Europea fa dècades que justifiquen i legitimen les seves accions, amb la Declaració Balfour com a referents històrics. Però l'executiu de Benjamin Netanyahu, compost per una equació de partits marcats pel bel·licisme d'extrema dreta, l'ultranacionalisme conservador, el fanatisme religiós antimusulmà, grups vinculats a la intel·ligència militar i la ciberseguretat i algun element de supremacisme blanc, ha fomentat aliances amb partits conservadors d'arreu d'Europa i altres parts del món, particularment als Estats Units on, més que en el lobby jueu tradicional, ha trobat en el trumpisme i en les esglésies evangèliques ultraconservadores el seu altaveu principal. Així, una de les claus que expliquen la impunitat de Tel-Aviv a escala internacional té a veure amb el fet que la dreta clàssica i la socialdemocràcia han fet seva l'agenda de l'extrema dreta en matèria de seguretat i colonialisme, un relat de síntesi entre el tancament militaritzat de les fronteres contra persones migrades i refugiades amb la benedicció de l'estratègia bèl·lica i industrial israeliana. ●

Des del radicalisme ultraconservador, Israel es veu com un bastió militaritzat de defensa de la civilització occidental i dels valors judeocristians contra l'islam

Criminals de guerra que cotitzen en el mercat global d'armament

El govern israelià utilitza l'aplicació pràctica de bombes, tancs, drons i "murs intel·ligents" per vendre els seus productes a les fires internacionals del sector bèl·lic

TEXT: **NACHO IBÁÑEZ**

Estand de la companyia israeliana Elbit Systems, especialitzada en tecnologia militar, en una edició de la Fira Internacional de Seguetat i Defensa a Madrid

La Fira Internacional de Seguretat i Defensa, celebrada al recinte d'Ifema de Madrid el mes de maig, és un dels aparadors on la indústria armamentista mundial llueix les seves novetats. No hi falta mai el SIBAT, la Direcció de Cooperació Internacional de Defensa adscrita del Ministeri de Defensa d'Israel, que s'encarrega de fer de pont entre l'Estat israelià, les factories productores d'armament i empreses d'altres llocs.

Aquest organisme publica de forma periòdica, en espanyol i en anglès, una guia de seguretat interior i de defensa cibernètica. En el text introductor i es publiciten els productes israelians com a "sistemes provats en combat", i es fa referència al fet que "des de la data del seu establiment, es va requerir a Israel que defensés els seus ciutadans de nacions hostils". El fet que l'estat de la Mediterrània oriental es trobi en conflicte permanent des de la seva fundació i que les seves armes es facin servir per bombardejar Gaza o per fer incursions militars a Cisjordània, li aporta un valor afegit de cara a la indústria bèl·lica global.

"L'ocupació militar és molt cara", afirma Alejandro Pozo, un dels autors de l'informe *Negocis provats en combat*, publicat l'any 2022 pel Centre Delàs d'Estudis per la Pau. Remarca que, per fer-la rendible, cal abaratir-ne el cost i això s'aconsegueix gràcies a la sobreproducció i exportació del material bèl·lic. Però potser més important que el vessant econòmic és el component polític, per "accedir, per exemple, als estàndards de producció de l'OTAN".

Entre els productes provats a la Franja de Gaza i alhora exportats arreu del món hi trobem els míssils Spyke de l'empresa Rafael, drons de les empreses IAI i Elbit Systems o carros de combat de l'Israel Military Industries, com ara els tancs del model Merkava. Entre altres conflictes i guerres, les armes israelianes van ser presents a la recent ocupació de l'Azerbaidjan del territori armeni Alt Karabakh, on es van utilitzar míssils israelians de llarg

abast i les conegudes com a municions "sense llar".

"Israel no necessita les armes espanyoles", afirma Pozo. I és que, a l'enorme indústria armamentista pròpia cal sumar-hi el suport incondicional dels Estats Units d'Amèrica. "Però Israel necessita Espanya com a mercat per la seva indústria i com a punt d'accés a tercers països", rebla aquest investigador, i cita com a exemple "els països musulmans sense relacions amb Israel". Aquest va ser l'objectiu declarat d'una cimera d'empreses de defensa i seguretat israelianes i espanyoles celebrada l'any 2019 a l'Institut Tecnològic La Marañosa de Madrid. També cal esmentar la creació de filials d'empreses israelianes, com Aeronautics Enterprise, Magal o Rafael, perquè, en convertir-se en societats domiciliades a l'Estat espanyol, poden accedir més fàcilment a contractes amb La Moncloa.

"Israel juga un paper clau en la creació i desenvolupament de nou material militar i securitari", denuncia Alys Samson, membre del col·lectiu Prou Complicitat amb Israel, qui afegeix que el que "Israel testeja amb el poble palestí per reprimir la seva població ho compren els governs internacionals". "S'està utilitzant Gaza com un laboratori", sentència.

LA TECNOLOGIA DELS MURS

Els sis estats que fan frontera amb el d'Israel compten, totalment o parcialment, en les respectives línies divisòries, amb un mur o tanca de separació. Només el Marroc, amb tres murs, i els Emirats Àrabs Units, amb dos, tenen el mateix percentatge perimetral de blindatge. Però no es tracta només d'estructures físiques de formigó i concertines, sinó que incorporen complexos sistemes de control i vigilància amb càmeres de detecció de moviment, vehicles de control remot, lectura de targetes biomètriques o escàners corporals, entre altres tecnologies. Segons afirma el mateix Ministeri de Seguretat Pública del govern de Benjamin Netanyahu, permet

a l'Estat d'Israel oferir un "sofisticat seguiment i control de persones, vehicles i mercaderies", la qual cosa situa "les empreses israelianes a l'avantguarda de la seguretat fronterera". I aquests ferris sistemes de control també s'exporten.

La tecnologia israeliana es troba present en el mur que separa els Estats Units de Mèxic, en la frontera de les dues Corees o en la de l'Índia amb el Pakistan. També és destacable la col·laboració israeliana amb l'Agència Europea de Guarda de Fronteres i Costes (Frontex), que usa drons testats a Gaza per vigilar el Mediterrani. Segons assenyala l'observatori d'empreses britànic Market Research Future, la seguretat de fronteres és un mercat a l'alça que podria assolir els 61.500 milions d'euros en volum de negoci l'any 2025 i, per tant, el lideratge de l'Estat d'Israel en aquest sector el situa com a un actor geopolític rellevant.

Tot plegat forma part de la coneguda com a *Homeland Security*, que Pozo considera com una estratègia "a cavall entre la seguretat exterior i interior". Així, l'experiència israeliana en el sector de la seguretat permet vendre els productes *made in Israel* a tot el món, la qual cosa, més enllà dels mecanismes de control fronterer, també inclou complexos sistemes d'espionatge com el software de l'empresa israeliana NSO Group Technologies, conegut com a Pegasus -polèmic, per exemple, per la denúncia d'haver estat utilitzat per espionar les comunicacions de persones vinculades al moviment independentista català-, o armament i material antidisturbis per part de forces policials de tot el món. A tall d'exemple, les 9.261 pistoles del model Ramon adquirides recentment pel Ministeri de l'Interior espanyol a l'empresa israeliana EMTAN per abastir les unitats de Seguretat Ciutadana de la Guàrdia Civil.

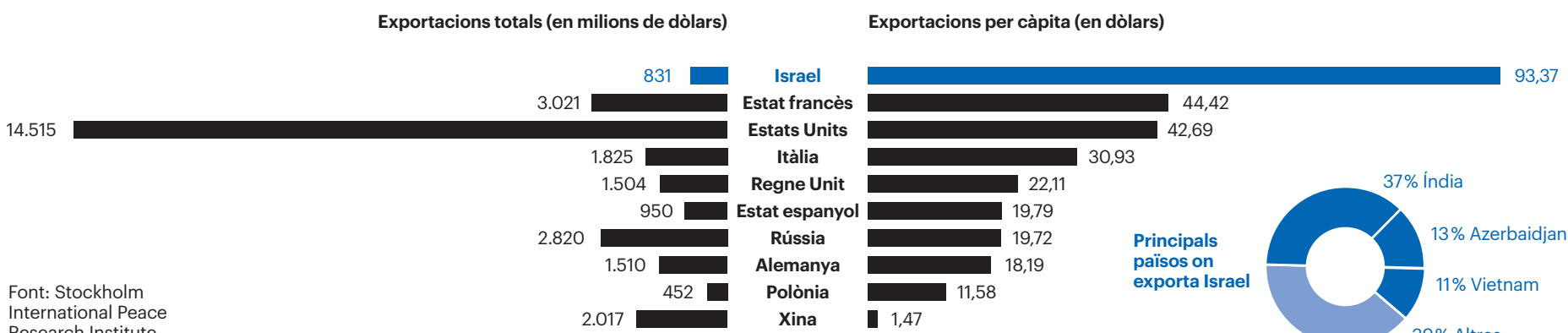
Entre les filials espanyoles d'empreses israelianes que operen a l'Estat espanyol hi destaca Guardian Spain Homeland Security, que s'anuncia com el "representant oficial a Espanya dels

principals fabricants israelians de material policial i militar" i que, només a Catalunya, ja compta amb nou distribuïdors. En la seva cartera de clients hi trobem els ministeris de l'Interior i Defensa, la Casa Reial, la Guàrdia Civil, la Policia Nacional espanyola o els Mossos d'Esquadra i, entre altres serveis, aquesta empresa ofereix formacions en els "procediments aplicats en zones d'alt risc", on hi han participat gran part dels cossos policials que operen a l'Estat espanyol.

Per la seva banda, Magal Security Systems (una de les principals responsables dels murs de Cisjordània i de Gaza o de la vigilància de diversos assentaments il·legals de colons israelians), també compta amb la seva filial espanyola, Magal Solutions. Aquesta empresa té com a especialitat els sistemes de vigilància en entorns complexos (centres penitenciaris, emplaçaments militars, infraestructures crítiques o fronteres) i en els últims anys se li han adjudicat diversos contractes. Entre altres, enguany ha rebut una adjudicació de 630.000 euros per ampliar els sistemes de vigilància del port de Tarragona, però també actua a aeroports com els de Màlaga i Saragossa i assegura tenir clients com l'Exèrcit de l'Aire espanyol, diverses presons d'alta seguretat o les instal·lacions de TV3.

El dilluns següent a l'atac de Hamas i l'anunci d'una ofensiva aèria i terrestre a Gaza, l'índex borsari Stoxx Europe Total Market Aerospace & Defense, que inclou diverses empreses del sector, es disparava un 5,6% en els mercats de valors, i els dies següents mantenia la tendència alcista. Segons Pozo, el motiu és evident: "Israel haurà de renovar el material utilitzat a Gaza, i això voldrà dir nous contractes". La indústria armamentista mundial "està dependent de quines armes es fan servir a la Franja i de la seva eficàcia", un fet que, per a l'Estat d'Israel, repercuteix en "un gran impacte tant econòmic com de prestigi", rebla l'expert del Centre Delàs. I és que, com conclou Samson, "de la guerra, el patiment i la violència hi ha qui en fa diners". ●

Rànquing dels deu primers països exportadors d'armes

Font: Stockholm International Peace Research Institute.

Sobiranyies

Can Parera, a Sant Pere de Vilamajor (el Baix Montseny) és una de les sis finques comunitàries que conformen el nucli impulsor de la Fundació Emprius

COMUNALISME AMB PROPIETAT

TEXT: **LAURA MASÓ FERRERONS**

FOTOGRAFIA: **ANA PUIT**

La Fundació Emprius impulsa projectes de vida comunitària en masos i entorns rurals, basats en el treball compartit i el respecte al patrimoni i els usos tradicionals, tot fomentant la recerca de finques on es puguin engegar

Quan s'hi arriba pel camí de terra, ja hi ha molts cotxes aparcats. Avui hi ha jornada de treball i aquelles persones que hi participen es troben a una finca recuperada col·lectivament. Les antigues cortcs, ara convertides en una àrea social, concentren tot el personal. Es comença amb un bon esmorzar per agafar energia. Unes aniran cap a l'hort a plantar porros, unes altres repartiran cistelles a les unitats familiars que formen part de la comunitat. Verdures i hortalisses, fruita, pa, llet, iogurts, ous... Tot de proximitat i de temporada. Tancaran la jornada amb un àpat, ple de converses, reflexions i plans de futur individuals i col·lectius. I és que cadascú té la seva tasca en aquest ecosistema format per un espai en un entorn rural amb una comunitat que s'organitza per donar-li vida. Un ecosistema que esdevé forma de vida dins el mateix ecosistema. Una utopia que, amb els anys, ha esdevingut realitat.

Teniu al cap o formeu part d'un projecte transformador amb persones afins per revitalitzar el territori, però us falta un lloc on poder implementar-la? Teniu una propietat, no sabeu com gestionar-la o a qui deixar-la, però us agradaria assegurar-ne la continuïtat mantenint-ne uns valors respectuosos amb l'entorn? La Fundació Emprius neix de l'organització del món rural per donar resposta a aquestes necessitats bidireccionals, impulsant una cultura comunal rural que garanteixi la sobirania i dignifiqui la vida de les persones. "Fa falta una eina per aquelles persones que tenen un patrimoni que està en desús i no tenen fills que el vulguin gestionar, però tampoc el volen deixar a l'Estat o a l'Església. I, per altra banda, cal ajudar aquells col·lectius que estan buscant desenvolupar un projecte i no es poden permetre accedir a un patrimoni". Així ho explica Alba Hierro, vocal d'aquesta fundació que fa poc ha començat a caminar.

AGENT I EINA DE CANVI

Davant del context actual d'emergència planetària és quan es fa més evident la importància de crear noves eines basades en la interdependència i l'ecodependència, que posin la vida de les persones al centre i siguin agents de canvi. I això és el que busca la Fundació Emprius, que defensa una redistribució en l'accés als recursos, un decreixement basat en la comunitat i la regeneració de la biodiversitat, una nova forma d'entendre les relacions en els entorns rurals. "Volem anar a salvar patrimoni i a potenciar grups que estiguin implicats en aquesta lluita i en aquesta acció social", afirma Hierro.

Evitar que el patrimoni caigui en mans de l'especulació i que, en canvi, proporcioni un retorn social, és un dels beneficis que l'entitat planteja. "Tenim molt clar que el patrimoni que gestionem no s'utilitzarà per guanyar diners, sinó per revitalitzar el món rural", assenyala Mandi Domingo, cofundadora de la Fundació Emprius. "Les persones que liderem la fundació no tenim un afany d'acumulació de poder", explica. Per aques-

ta raó asseguren que han escollit una forma legal que els permet rebre donacions de patrimoni amb certs avantatges fiscals. "Les comunitats són les que tenen la custòdia de la finca i la seguretat que, si segueixen l'ideari establert, s'hi poden quedar fins que vulguin. Nosaltres facilitem l'accés a la terra, que és un dels principals problemes que es tenen avui en dia, sobretot per aquella gent jove que es vol dedicar al sector primari".

En definitiva, la Fundació Emprius vetlla i acompanya els processos perquè siguin propostes reals i que perdurin en el temps. No només amb la voluntat d'adquirir patrimoni per col·lectivitzar-lo i cedir-lo a projectes transformadors, sinó també per servir de paraigua legal a aquelles finques gestionades per comunitats amb els mateixos valors. I és que el seu origen ho diu tot. Com explica Hierro, un projecte emparat per la fundació "sorgeix d'un grup de persones que conviuen i tenen molts punts en comú. Veuen que té sentit el fet de viure en comunitat, valoren la connexió amb la natura i la seva cura, els beneficis que suposa pel que fa a resiliència o en l'àmbit econòmic per col·lectivitzar recursos i esforços". D'aquí sorgeixen els criteris que es valoraran a l'hora d'escollir els projectes, que variaran en funció de les característiques de la propietat, però evitant que el finançament sigui un factor limitant. "Si creiem que el projecte pot funcionar, buscarem la manera de finançar-lo. No volem que la capacitat econòmica sigui el principal motiu per decidir un grup o un altre", afirma Hierro.

EL COMUNAL COM A PILAR BÀSIC

El que fa que la Fundació Emprius sigui un exemple de la força que estan prenent les iniciatives innovadores per fer front a la situació present és la recuperació dels terrenys comunals i del ruralisme. Però, què signifiquen aquests conceptes al segle XXI i com es poden aplicar en el món actual?

Per una banda, es planteja una nova forma d'accés als recursos, basada en els històrics béns comunals. Tal com explica Pol Font, membre del consell assessor de la fundació en aquesta matèria, històricament, eren propietats de titularitat pública, però gestionades pel veïnat d'una zona concreta. "Sovint es tendeix a creure que eren finques rústiques o naturals (prats, boscos, muntanyes, aigües...), però, en realitat, també podien ser comunals mitjans de producció construïts per la societat abans de la revolució industrial, com ara molins, serradores, fargues, forns (de pa, de llenya, de calç...) o mines. I també edificis amb diferents usos públics com ara fleques, carnisseries, tavernes, centres socials o escoles".

Així doncs, el comunal comprèn també noves formes de producció i noves formes de relació. "Es reivindica la cultura comunal entesa en un sentit ampli i enfocada sobretot a la ruralitat, per la importància estratègica que té aquesta dins la transició ecosocial i la creació d'elements de gestió col·lectiva", remarca Pol Font. Les comunitats -sigui el veïnat d'un poble, els habitants d'una pedania, una cooperativa, un col·lectiu o una associació- són les que exerceixen la custòdia col·lectiva d'un bé comú, més enllà d'optar per una forma de vida en ►

“Les comunitats que custodien la finca tenen la seguretat que, si segueixen l'ideari establert, s'hi poden quedar fins que vulguin”, assegura Mandi Domingo, una de les impulsores de la Fundació

Una de les participants del projecte de Can Tonal (a Sant Antoni de Vilamajor, el Baix Montseny) du a terme una de les tasques on tota la comunitat ha de col·laborar, mentre una altra les consulta en el taulell d'anuncis

L'hort de Can Tonal permet l'abastiment d'una setantena de persones. Dedicar-se a mantenir-lo és una de les tasques obligatòries a les quals els membres de la comunitat han de dedicar un nombre fixat d'hores

A Can Tonal, al Baix Montseny, no només s'han implicat persones que hi viuen, sinó també part del veïnat proper

► comunitat. “Els béns comunals tenen a veure amb el concepte de *veïnat*, però cadascú pot viure com vulgui”, afirma aquest estudiós dels comunals que, particularment, participa del projecte de suport mutu de Can Tonal de Vallbona, a Sant Antoni de Vilamajor (el Baix Montseny).

Per altra banda, els entorns rurals de les finques també juguen un paper determinant. “La fundació està molt enfocada a l'àmbit rural. Revitalitzem aquest territori en l'àmbit econòmic, en l'àmbit social i en l'àmbit humà. No des d'una lògica urbana, sinó acompanyat d'una revitalització del món rural, del coneixement de les persones que hi habiten, de les seves realitats econòmiques, la sostenibilitat, la recuperació de la terra, la valorització social del sector primari i la transformació a millor del món rural”, explica Mandi Domingo, membre del patronat de la Fundació Emprius, com a representant de Can Parera, una de les comunitats impulsores, situada a Sant Pere de Vilamajor (el Baix Monseny).

Des d'Emprius es destaca també la importància de potenciar projectes comunitaris més enllà de la mateixa comunitat, oberts a les institucions locals, les persones del municipi o a persones novingudes. I el mateix ocorre amb les terres i les infraestructures. “La propietat de les terres cada vegada està en menys mans i, per tant, s'ha de recuperar infraestructura col·lectiva per poder subsistir (terres, camps de cultius, fruiters, molins, serradores, boscos col·lectius...). Des de la fundació podem crear eines jurídiques i legals perquè la propietat continuï sent sempre col·lectiva i siguin les comunals les que custodiïn aquestes propietats”, afegeix Domingo, des de la seva llarga experiència en comunitats internacionals i cooperativisme, tant en entorns urbans com rurals.

Una altra de les potencialitats d'aquesta eina és la d'enfortir i difondre la cultura comunal, afavorir una gestió comunitària justa i transformadora per l'entorn, acompanyar les comunitats amb la seva expertesa perquè arribin a bon port, incidint amb l'administració per generar nous marcs legals i tècnics favorables i fomentant pràctiques com la compartició d'eines i recursos -apunten des de la fundació-, una línia que també ofereixen a la col·lectivitat.

VALORS FETS A MIDA DE LES COMUNITATS IMPULSORES
Tot aquest moviment no hauria estat possible sense les cinc comunitats impulsores de la Fundació Emprius: a banda de Can Tonal i Can Parera, Cal Cases (a Santa Maria d'Oló, el Moianès), La Tomasa (a Campins, el Baix Montseny) i el Mas Les Vinyes (a Sant Martí d'Albars, el Lluçanès). En aquesta última té la seu la fundació. De forma comuna, han establert les bases d'aquest model forjat a partir de la forma de vida que promouen, tant pel que fa a organització com a autogestió, governança o tolerància a la diversitat. Però sobretot, defensant uns valors que són els que la Fundació Emprius utilitza com a criteris per valorar els projectes que vagin acollint.

Can Tonal, situat al Baix Montseny, n'és un clar exemple. Han passat gairebé deu anys des que un grup de joves amb formació

universitària, després de llargues reflexions sobre com seria una nova societat basada en la cooperació i el suport mutu, l'autogestió i la democràcia directa, i en equilibri amb l'entorn natural, van decidir posar les idees en pràctica. Així, es creava el que avui és l'espai social i comunitari de Can Tonal, en una antiga granja i l'hectàrea de terreny que hi havia al voltant, abandonades fins llavors.

Les persones que participen a Can Tonal són una bona mostra que el projecte va més enllà de la comunitat estricta. Les seves accions no només repercuteixen dins dels límits de la finca, sinó que també involucren a totes les veïnes que s'hi interessin. En el cas del projecte, que avui anomenen Vallbona Suport Mutu, les seves membres tenen l'obligació de participar en les assemblees, aportar una part del seu salari al manteniment del projecte i formar part d'una línia de treball de les dotze que hi ha fixades, però no han de viure-hi necessàriament. A part, s'estableixen relacions amb els municipis de l'entorn, participant i creant sinergies amb organitzacions com l'Ateneu de Sant Antoni de Vilamajor, el grup de criança Els Follets o una cooperativa de cosidores que funciona des de la pandèmia. Amb aquesta forma de funcionar, intenten ser exemple, no només de sobirania alimentària i agroecologia, sinó també de resiliència, suport mutu, democràcia i interacció amb el territori.

Una altra de les comunitats impulsores que serveix per aproximar-nos als valors que hi ha darrere la Fundació Emprius és Can Parera. Situada dins els límits del parc natural del Montseny, és un clar exemple de finca salvada de l'especulació, perquè després de les negociacions amb la propietat, s'han volgut mantenir els usos agrícoles i ramaders que tenia històricament. El resultat és un projecte cooperatiu de convivència amb diversos nuclis no basats en la família nuclear, en procés de rehabilitació i de definició dels usos de cada espai, però en concordança amb l'entorn on es troba. La fundació també vol ser un paraigua perquè projectes com aquests puguin ser cedits i es vetlli perquè els objectius es mantinguin amb els anys.

Tot i ser una eina molt recent, la Fundació Emprius ja ha despertat l'interès tant de donants com de projectes custodians, a banda de persones afins que han passat a ser membres del seu consell assessor o ambaixadores i representants territorials, complementant el patronat, format pels cinc representants de les comunitats impulsores.

Així, aquells projectes que tinguin uns valors relacionats amb l'agroecologia, la sobirania, la resiliència, la democràcia, els feminismes, el suport mutu i la solidaritat, són susceptibles de contactar amb la Fundació Emprius per obtenir-ne suport i acompanyament. I de la mateixa manera, aquelles propietàries que vulguin donar un ús transformador al seu patrimoni en concordança amb aquests principis, també ho poden fer. Els resultats són exitosos, com s'ha constatat en les experiències de les comunitats impulsores. Tal com afirma Alba Hierro, “no és una idea basada en una utopia. Alguns projectes fa més de deu anys que treballen en aquesta *utopia*, però ara que s'ha construït, volem acompanyar a altra gent a fer-la realitat”. ●

Una de les participants del projecte de Can Tonal prepara les cistelles de fruita i verdura que es repartiran per garantir l'autoabastiment

Publicitat

Memòries de la Terra

Cicle
El Born CCM
Del 4 al 28
de novembre

elbornculturaimemoria.cat
[@elbornccm](https://twitter.com/elbornccm)

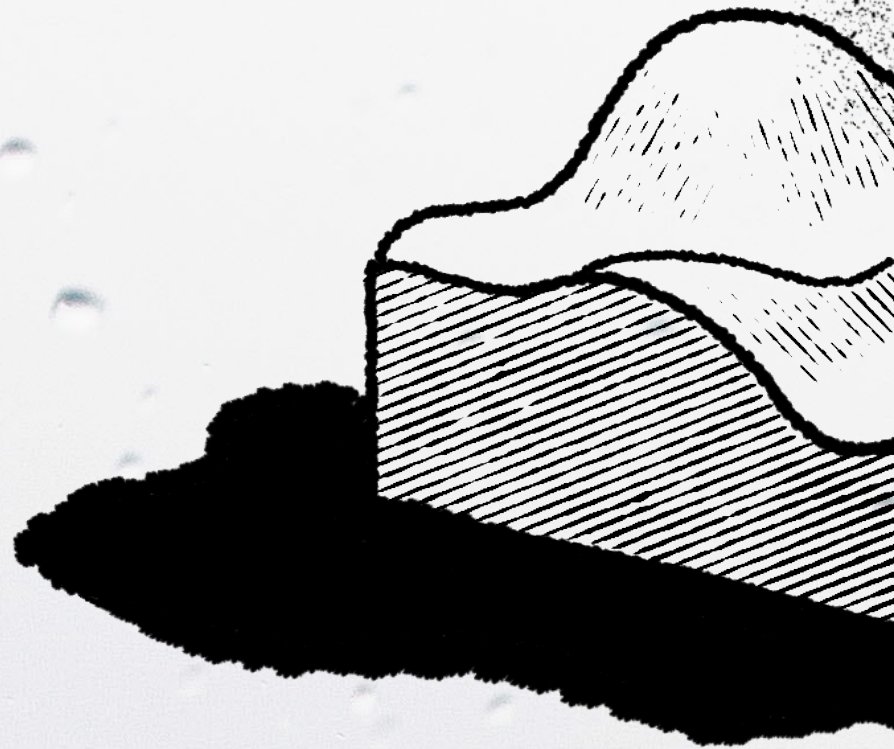
EL BORN CCM Ajuntament de Barcelona

Quan el cel cau a pedaços

TEXT: **SUSANA LIGERO**, PERIODISTA I TRADUCTORA CIENTÍFICA
MARINA PIEDRAHITA, BIÒLOGA I COMUNICADORA CIENTÍFICA
 INFOGRAFIA: **MARC MÉNDEZ I PAU FABREGAT**

La pluja és de singular importància per a la humanitat. Tradicionalment, les poblacions de la conca mediterrània han dissenyat la construcció d'habitatges i els calendaris de sembra amb la mirada posada en els núvols: aquests, sovint, descarreguen menys aigua de la desitjable, però de tant en tant en descarreguen massa. Per això, comprendre i predir fenòmens com les pluges torrencials és fonamental per a la meteorologia. Un dels factors popularment associats als episodis de fortes tempestes és la formació d'una depressió aïllada en nivells alts, coneguda com a dana, que és el resultat d'una escissió del corrent en jet polar. El jet polar és un dels corrents d'aire que circula de forma ondulada en la troposfera (la capa inferior de l'atmosfera, en contacte amb la superfície terrestre). Una ondulació molt pronunciada pot generar una bossa d'aire fred desvinculada del corrent principal: la dana. La presència d'una dana pot afavorir el desenvolupament de pluges torrencials, però són necessaris també altres factors. El nucli fred de la dana comporta poca pluja; perquè les precipitacions siguin més intenses, cal que es produïska un ascens de l'aire en superfície, més càlid, el refredament del qual provocarà la formació de núvols per condensació. Com més brusc siga l'ascens i més càlid siga l'aire, més intensos seran els episodis. De vegades, amb conseqüències catastròfiques.

Les pluges torrencials són un fenomen habitual de la tardor mediterrània, quan la mar està més calenta que l'aire a causa de la gran quantitat d'energia emmagatzemada al llarg de l'estiu. L'escalfament global, però, podria agreujar aquests episodis. A l'estiu de 2022, segons dades del Centre d'Estudis Ambientals del Mediterrani (CEAM), es van registrar anomalies positives de 0,8°C en la temperatura superficial del Mediterrani. Tal com explica Rafa Armengot, meteoròleg i membre de l'Associació Valenciana de Meteorologia (AVAMET), una temperatura més alta del mar fa que hi haja més evaporació i, per tant, més humitat a l'aire. En conseqüència, quan es donen les condicions perquè es produïsqen pluges torrencials, aquestes poden ser més violentes. Alhora, tot i que aquests episodis semblen estar desplaçant-se cap a finals de la tardor, Armengot recorda que els cicles base que pren la meteorologia per a confirmar tendències són de trenta anys i que, per tant, "no hem d'anar amb pressa" a l'hora de traure'n conclusions. Malgrat tot, ens trobem davant d'un escenari d'incertesa assentat sobre un consens científic: tant pel risc d'onades de calor extrema com per la vulnerabilitat davant d'inundacions sobtades de gran potencial devastador, la Mediterrània serà una de les zones més afectades pel canvi climàtic.

INUNDACIONS SENSE MESURA

Precipitació: Les dades pluviomètriques són recollides allà on es disposa d'un observatori, i això limita l'anàlisi amb dades dels episodis més antics. De vegades, la manca d'una xarxa densa d'observatoris pot fer que en algun punt haja plogut més que el que marca el registre oficial.

Víctimes mortals: en els episodis més antics també varien segons les fonts. En certs territoris i etapes històriques el recompte oficial de víctimes i desaparicions es va fer sense cap mecanisme de transparència. És el cas de la riuada del Túria de 1957 o la del Vallès de l'any 1962, sobre les quals encara hi ha controvèrsia sobre la xifra de damnificades.

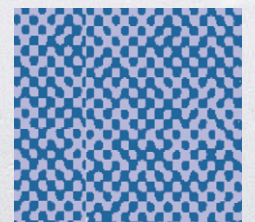
361 l/m²

Begís
(l'Alt Palància)

250 l/m²

Martorelles
(el Vallès Oriental)

Riuada del Túria

12-10-1957
València queda paralitzada durant mesos per les tasques de neteja i reconstrucció, recordats com "la batalla del fang".

Riuada del Vallès

25-9-1962
L'episodi mortal més greu registrat als Països Catalans. Es calcula un miler de morts i uns danys materials superiors als 2.650 milions de pessetes.

PER SABER-NE MÉS:

JANSA, A. | *Mètode*, 95, 16-23 (2017).

MEDECC | *First Mediterranean assessment report* (2020) | UN Environment Programme.

CEAM | *Informe TSM Mediterrani* (Estiu 2022) | Fundació CEAM.

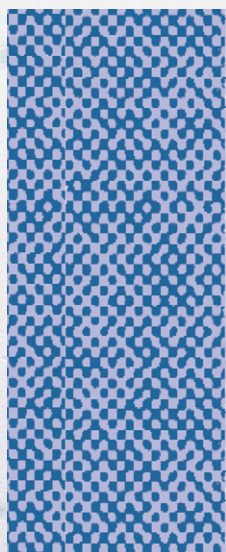

MAR I MUNTANYA

L'orografia escarpada i propera al litoral de comarques com el Maresme, el Montsià, la Marina Alta o el Baix Segura facilita que les precipitacions intenses generen una forta erosió i crescudes sobtades de rius i barrancs. Les mateixes serralades poden fer de palanca per al creixement dels núvols de tempesta quan l'aire en superfície prové del mar.

632 l/m²

Bicorp (la Canal de Navarrés)

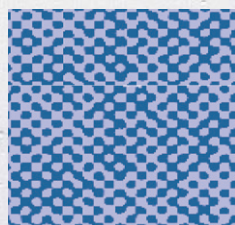
Pantanada de Tous

20-10-82

La ruptura de la presa de Tous (riu Xúquer) va forçar l'evacuació dels municipis de Gavarda i Beneixida, que posteriorment es van reconstruir a una major altitud.

252 l/m²

Torre de Cabdella (el Pallars Jussà)

Riuada de Lleida

6-11-82

Les esclavissades van esborrar del mapa gran part del poble de Pont de Bar (l'Alt Urgell). El riu Segre, al seu pas per Lleida, va superar els 3.000 m³ per segon.

437 l/m²

Murla (la Marina Alta)

Riuada del Girona

12-10-2007

Molts municipis a la llera d'aquest riu alacantí van patir greus inundacions. L'ensorrament del pont de Beniarbeig es va retransmetre en directe per televisió.

257 l/m²

Sant Llorenç des Cardassar

Torrentada a Mallorca

9-10-2018

Van morir tretze persones. Les infraestructures de la zona quedaren fortament afectades i els danys materials es van xifrar en 91 milions d'euros.

Filar prim amb la producció tèxtil

Des de l'Economia Social i Solidària cal replantejar la forma com comercialitzem roba, subvertint les praxis de la gran indústria, però també de bona part de la que ens arriba amb l'etiqueta 'ecològica'

Parlar sobre decreixement i tèxtil, quina papereta... Perquè parlar del tèxtil és parlar en la majoria dels casos de creixement desmesurat amb el fenomen fast fashion al capdavant. La indústria tèxtil produeix el 10% de les emissions globals de gasos d'efecte hivernacle, és responsable del malbaratament del 20% d'aigua a escala mundial, cada segon se soterra o crema una quantitat de tèxtils equivalent a un camió de fem, genera esclavatge infantil, colonització, canons de bellesa... Així podria seguir tot l'article, i crec que encara es quedaria curt. Les dades són demolidores i la producció tèxtil al nostre territori no és cap excepció. Al País Valencià, les empreses del tèxtil continuen tancant, creant tallers il·legals o acomiadant treballadores. Com sempre, fan i desfan, i a pagar-ho *poca roba*.

Més enllà de la roba fast fashion cal anar amb compte amb algunes propostes *ecofriendly* i locals perquè, en alguns dels casos, no en tots, per sort, darrere de les marques hi ha la mateixa cançó.

Aquestes marques, en concret, creen productes amb preus inflats aprofitant la imatge *eco*; però, al remat, els beneficis no es reparteixen de forma equitativa entre totes les persones que formen la cadena de producció. Funcionen verticalment sota un model tèxtil tradicional: amb marges de benefici del 240%; grans estocs; cercle de venda, rebaixes i liquidació i externalització de tota la producció, entre altres pràctiques. Sols segueixen alguns criteris medi-

ambientals per poder accedir a subvencions i projectar una imatge amb valors i moral. Així, de retruc, també generen certificats empresarials de sostenibilitat, impulsats per les mateixes empreses. No tenen cap intenció de capgirar les formes de funcionament capitalista, responsables número u del canvi climàtic.

També existeixen empreses de producció local, aparentment ètiques, una de les pràctiques habituals de les quals és arrancar etiquetes d'importació substituïnt-les per les seues pròpies simulant proximitat i on les treballadores fan hores extra estampant amb tints contaminants. Fins i tot, creen falses cooperatives amb falses autònomes per als tallers de confecció, aprofitant els fons públics estatals, autonòmics i europeus, destinats a dones, persones migrades o per la transformació de societats mercantils en cooperatives, que a la pràctica no ho són ni funcionen com a tals.

Des del projecte cooperatiu Cendra.coop tampoc podem dir que som perfectes. Tenim les nostres limitacions, per raons de recursos i volum, però generem accions i xarxes que van encaminades cap a un sector tèxtil just sota els valors de l'Economia Social i Solidària. Accions com vendre per encàrrec i sense estoc, amb altres ritmes, minimitzant inversions, malbaratament i impacte ambiental, fent la roba més assequible; o mancomunat la producció tèxtil per sumar volum i així poder produir localment. Són mesures per a supe-

rar eixes limitacions, sent realistes i treballant a poc a poc.

Amb tota aquesta informació, aratocaria el raonament del poder del consumidor, però no. Vull parlar de què podem fer en col·lectiu. Ja tenim prou discursos que responsabilitzen l'individu afeblint la comunitat i enfortint el capitalisme.

Als moviments socials fem molta roba, ja siguem col·lectius locals, organitzacions territorials, ateneus, casals, grups de música, marques, cooperatives, partits polítics... La roba ens serveix per a finançar projectes, per a recaptar fons per a companyes represaliades o per a difondre les nostres idees. També funciona com a element cohesionador. La utilitzem com a forma de presa de posició estètica contra el feixisme, el capitalisme, el racisme, o l'homofòbia.

Diversos dels projectes estem intentant subvertir el funcionament de la producció tèxtil més enllà d'eixa posició estètica. També hi ha campanyes molt potents de denúncia i conscienciació com robaneta.org o lacoordi.cat. Estem fent molta faena, però no és suficient.

Si ho continuem fent com fins ara, encara que siga des de cooperatives i altres formes d'organització social, toparem sempre amb l'economia de mercat. "Sota el capitalisme, els treballadors de les cooperatives han de convertir-se en empresaris capitalistes. Han d'imposar-se la disciplina a si mateixos, retallar els seus propis salaris i acomiadar-se uns a altres", diu Rosa Luxemburg. Sense voler, hi ha una competència entre projectes

de qualsevol sector encara que formem xarxes o organitzem fires.

En aquest sentit, la meua proposta passa per l'organització, planificació i sobirania. Ni el planeta ni nosaltres podem esperar cap regulació ni intervenció de les administracions. És urgent, llavors, el *fem-ho nosaltres* a partir dels nostres usos i possibilitats.

Organització. A la indústria tèxtil és necessari un volum mínim de producció per a començar a treballar. Els moviments socials, com hem vist abans, el tenim a escala global, però per separat no hi arribem. Caldria organitzar-nos, intercooperar i mancomunat eixe volum per a decreïxer i produir dignament. Això facilitaria tindre el control dels nostres mitjans de producció -com són els tallers de tall i confecció, filatures, tintures...- durant tot el procés.

Planificació. Sabent què és el que necessitem fer amb antelació, podrem calcular el volum de producció per a reduir al màxim els excedents i no sobreproduir. Però no sols ens podem centrar en la producció sinó que ens hem de coordinar per a gestionar tots aquells residus tèxtils que es generen i acumulen. Totes tenim al cap eixa habitació on s'amuntonen les samarretes no venudes de torn a molts espais. Per a aprofitar eixos excedents hi hauria diferents possibilitats que ja existeixen. Per una banda, podríem fer peces a base de suprareciclatge (*upcycling*) i donar una segona vida als teixits. Per altra banda, podríem fer el nostre fil propi amb el qual confeccionar nova roba i poder tancar el

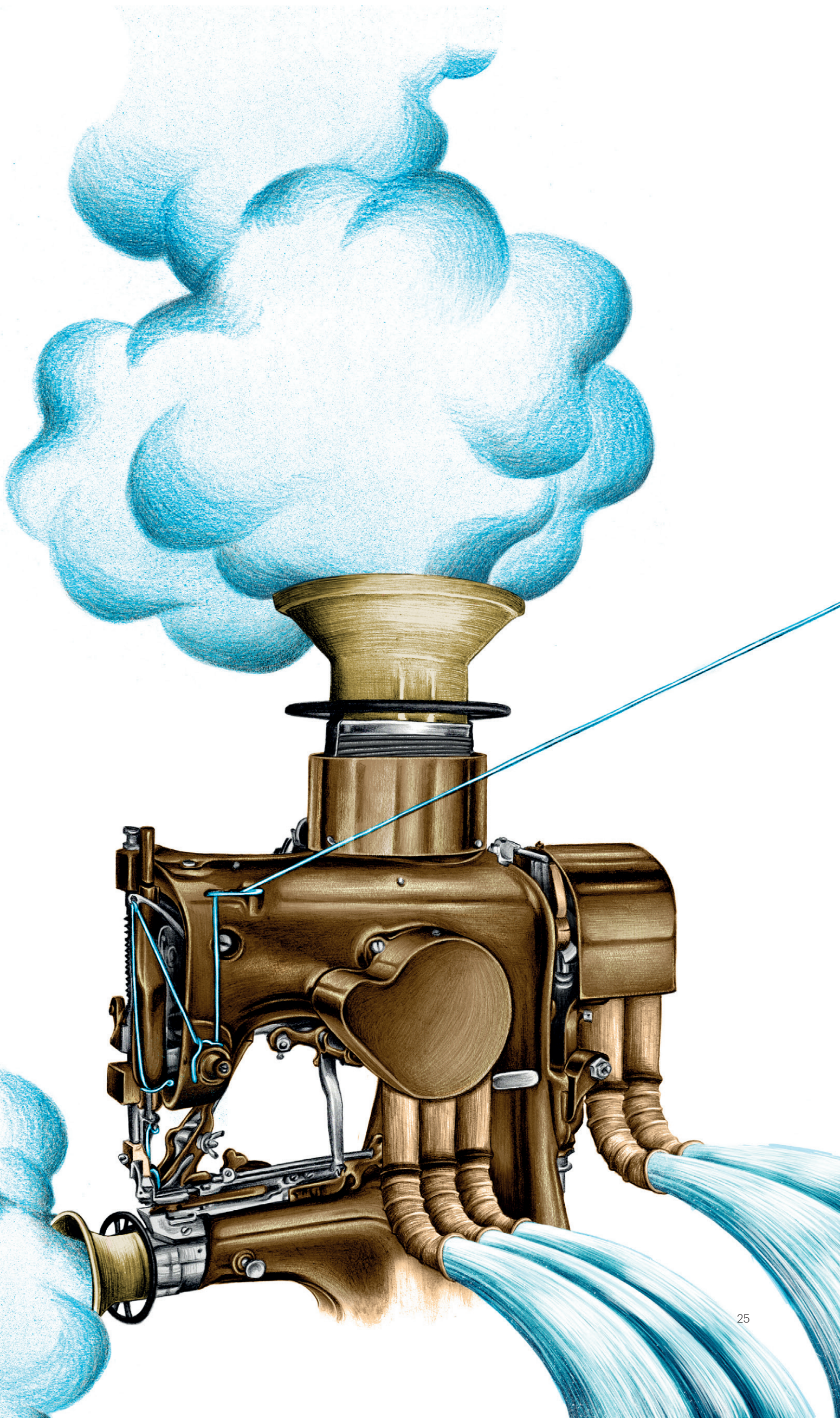

cercle de la producció, fent-la del tot local i circular. Per a facilitar aquests processos caldria crear punts participatius de recollida de roba a diferents espais per tal de reutilitzar-la, com hem explicat. I també crear i participar en botigues de segona mà, mercats d'intercanvi i reparació de roba, per a reduir-ne el consum.

Sobirania. Podem dir que és el resultat de l'organització i la planificació col·lectiva per poder decidir sobre el nostre present i futur. Si aconseguim reapropiar-nos dels mitjans de producció i escollir com transformar i utilitzar la matèria primera i els excedents, podrem decidir quin camí seguir per a subvertir la indústria tèxtil cap a una nova realitat de decreixement i justícia social, amb l'objectiu de mantenir i protegir els recursos naturals i la vida de totes nosaltres. Cal intentar-ho. ●

TEXT: **CARLES VERCHER**
TREBALLADOR GRÀFIC I SOCI DE
CENDRA.COOP

IL·LUSTRACIÓ: **GUILLEM BOSCH**

Cura col·lectiva contra l'ecoansietat

L'angoixa crònica per l'horitzó d'un col·lapse planetari és un fenomen poc diagnosticat, però a banda del seu abordatge clínic cal generar espais per posar en comú el malestar

Cada cop sona més als mitjans de comunicació el terme *ecoansietat*. Es refereix a un temor crònic que hi hagi un cataclisme ambiental, causat per escoltar notícies catastrofistes que difonen els mitjans de comunicació sobre els impactes del canvi climàtic, i preocupar-se pel futur d'un mateix, dels infants i de les generacions futures. El concepte va ser formulat el 2017 des de l'Associació Estatinidenc de Psicologia. Tanmateix, és difícil quantificar el nombre de casos o portar-ne un registre real. Poder fer enquestes a població general seria una opció, però, així i tot, l'error de càlcul és lògic.

Per detectar aquesta problemàtica podem fixar-nos en el nivell de preocupació que la temàtica ens comporta, quantes hores al dia destinem a llegir, visualitzar, sobrepensar o inclús quedar-nos fixats en escenaris de futur catastrofistes.

Per a cada persona, la simptomatologia es presentarà de manera específica: les de caràcter clínic són tan diverses com sentiments de culpa o tristesa, alteracions de la son, trastorns de comportament alimentari, dificultat per a concentrar-se i desconnexió de l'entorn.

L'ecoansietat no forma part de la *Guia de Consulta pels Criteris Diagnòstics del DSM-5*, el manual amb el qual operen les persones psicològiques clíniques per determinar els trastorns pertinents. No obstant això, és un fenomen psicosocial concret que té una afectació directa.

Per tant, la manera d'intervenir mai serà només des d'un vessant clínic (l'ansietat general sí que es pot abordar en casos greus amb acompanyament farmacològic i psicològic), però s'ha de tenir molt clar d'on prové la font d'angoixa per poder revertir-ne les conseqüències. Entendre que és un problema estructural i anar a l'arrel implica col·lectivitzar el malestar. Per a les persones afectades, és important disposar d'espais on compartir les seves pors i angories i en cap cas, hem de dir-los frases típiques com: "crec que t'has de calmar" o "ho estàs exagerant".

L'ambientòleg Andreu Escrivà, en el seu llibre *I ara jo què faig? Com vèncer la culpa climàtica i passar a l'acció* (Sembra Llibres, 2023), ens proposa "compartir el que ens preocupa, mostrar-nos vulnerables, exposar les incoherències".

Començar a implicar-nos políticament per generar canvis, ens pot produir la sensació de control i de responsabilització davant d'un trauma col·lectiu. De sortir de la indefensió apresada. No és gens fàcil haver d'afrontar la paraula "col·lapse" i menys amb un sentiment de solitud. Però s'han de generar narratives

comissariada per l'arquitecte Roger Subirà, que es va poder veure fa uns mesos al Palau Robert de Barcelona. La idea va néixer d'una sèrie de converses en un escenari complicat de postpandèmia. Es tractava de donar veu a una sèrie de discursos, en diversos camps del coneixement, que fossin capaços de generar optimisme. El cert és que tenim més a mà imaginar pel·lícules apocalíptiques que relats on es pugui mantenir la vida al planeta. L'exposició mostrava múltiples iniciatives que s'estan duent a terme en l'àmbit arquitectònic i urbanístic, a partir d'una premissa molt clara: la

No és gens fàcil haver d'enfrontar la paraula 'col·lapse', i menys amb un sentiment de solitud, però s'han de generar narratives compartides d'escenaris possibles

compartides d'imaginariis possibles.

Per exemple, des de la societat civil mobilitzada i l'Economia Social i Solidària, neix la iniciativa de la Transició Ecosocial, l'impuls d'una transició ecològica democràtica, justa i ecofeminista. Hi ha moltes alternatives que fa anys que circulen i que ara prenen més sentit que mai.

El trauma es produeix quan no pots compartir els teus patiments, quan aquest dolor no és expressat, i aquí la comunitat és la cura i la solució. Sanar en grup, veure que a totes ens pot preocupar molt el futur, però no quedar-se amb l'ansietat del que encara no ha arribat, i ocupar-se (no preocupar-se), del que sí que és ara en les nostres mans. La quota de responsabilitat que tenim totes és un punt de partida important.

No caure en biaixos cognitius de negació ni de salvació d'un ens extern (Déu, la tecnologia, les intel·ligències artificials, etc.) i saber que es pot actuar des de tots els camps i disciplines possibles. És molt recomanable l'exposició de "Somiar la Ciutat",

d'intentar oferir imatges que ajudin a imaginar un futur urbà millor, desderrant tot pessimisme amb la idea de guanyar o tornar a donar forma al futur. I aquí és on ens hem d'enfocar col·lectivament. En els menjadors de casa, en els espais públics, els cafès i, perquè no, a l'església.

Si no veiem un petit horitzó possible, difícilment engegarem energies per intentar-ho i perseguir amb resiliència aspectes com la revolució verda, relacional, de cures i vinculada sempre amb valors indígenes ecofeministes i comunitaris. ●

TEXT: **IRENE MOULAS**
PSICÒLOGA

IL·LUSTRACIÓ: **SANDRA FREIJO**

“Enlloc t'expliquen com es busca un fill desaparegut”

Miriam Medina és de la localitat de Moreno (Buenos Aires, l'Argentina). L'any 1997, el seu fill Sebastián va desaparèixer després d'haver estat detingut. L'any 2000, cinc funcionaris policials van ser condemnats per la mort del jove. Amb altres dones que han viscut situacions similars, Medina ha impulsat el col·lectiu Madres en Lucha Contra la Impunidad

TEXT: **JORDI CAMPABADAL GRAUS**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

L'octubre de 1997, Sebastián Bordón va viatjar amb la resta dels seus companys i professors a la província argentina de Mendoza per celebrar la seva recent graduació a l'Escola d'ensenyament mitjà número 13 de la localitat de Moreno. Era un jove de divuit anys, "aficionat a la cumbia, seguidor del Racing [l'equip de futbol Racing Club d'Avellaneda], enamorat, ple de somnis i que volia ser comentarista d'esports", explica la seva mare, Miriam Medina. Malauradament, durant el viatge va patir un desequilibri emocional que li va impedir continuar amb la ruta marcada. Davant d'aquesta situació, el professorat a càrrec del grup va optar per deixar-lo en mans de la policia provincial al destacament del Nihuil. Medina encara no entén per què es va decidir fer-ho d'aquesta manera. Mentrestant, el pare, Luis Bordón, es desplaçava des de la província de Buenos Aires per recollir-lo.

Després que el jove quedés sota custòdia policial, es va perdre completament el seu rastre. La policia assegurava que havia escapat i que l'estaven cercant. El seu pare va recórrer tota la província de Mendoza buscant-lo, i Medina va picar totes les portes que coneixia clamant ajuda per localitzar el seu fill. "En aquest procés va ser vital l'acompanyament dels meus veïns -explica-. Jo era docent, tots ens coneixíem i teníem les necessitats comunes d'un barri popular", explica. Però "la matinada del 7 d'octubre de 1997, la vigília de la primera gran manifestació per la desaparició del meu fill, a les quatre

“Mentre no canviem les forces de seguretat de l'Estat continuarem plorant joves. Necessitem acabar amb la doctrina de l'enemic intern, que converteix en objectius els fills dels barris populars”

i vint de la matinada, vaig sentir al meu cos la seva mort. Alguna cosa es va desprendre de mi”.

Deu dies després que s'hagués perdut la pista de Sebastián Bordón, el 12 d'octubre, un grup de persones, veïnes de Miriam Medina, que s'havien desplaçat a Mendoza per participar de la cerca, trobaven el cos sense vida del noi a l'indret conegut com a canó Atauel, a dos quilòmetres del destacament policial del Nihuil. El dia que el van trobar hauria complert 19 anys. Les investigacions posteriors confirmarien dues coses: per una banda, que les sensacions de la mare eren certes, perquè la mort s'havia produït en els mateixos dies en els quals ella ho va sentir al seu cos; per l'altra, que Sebastián havia estat brutalment colpejat, però que el motiu definitiu de la mort va ser l'abandonament posterior: la inaniació i la falta d'atenció mèdica en van ser una causa determinant.

“Enlloc t'expliquen com es busca un fill desaparegut”, explica Medina, qui també recorda com, en tot el procés, hi va haver unes persones essencials: “A l'Argentina, quan et trobes en una situació d'aquesta mena, quan no saps si el teu fill passa gana, set, on està, qui el té o què li estan fent, immediatament penses en les Madres de Plaza de Mayo”, recorda. Mentre la seva presidenta, Hebe de Bonafini, va posar en contacte la família amb els advocats que defensarien la seva causa, altres membres històriques, com Nora Cortiñas i Pepa Noia -una de les primeres *madres* que es van concentrar a la plaça de Mayo de Buenos Aires- organitzava talls de carretera amb l'ajut del veïnat de la família Morón. “Les *madres* són mares, jo les estimo amb tota la meua ànima”, continua Medina, qui no oblida com també va ser la mateixa De Bonafini la primera persona que va presentar-se a la vetlla del seu fill, amb un ram de flors que li havien regalat el músic Fito Páez i l'actriu Cecilia Roth, i que la presidenta de les Madres va voler oferir al jove.

Per l'assassinat de Sebastián Bordón va ser condemnat a dos anys de presó el caporal Esteban Merelo; a deu anys, els policies Roberto Gualpa i Abelardo Cubillos; a dotze, l'oficial Daniel Gómez, i a quinze, el comissari Hugo Trentini, a qui més endavant també recauria una condemna per diversos delictes de lesa humanitat comesos durant la darrera dictadura cívica-militar argentina. “El meu fill va patir els mateixos mètodes emprats per la dictadura: tortura, assassinat i desaparició”, apunta Medina, que tampoc oblida les acusacions que li va etzibar el jutge del cas, que l'asse-

nyalava per “estar polititzant la causa”, així com la campanya de desprestigi patida per la seva família al llarg del judici.

Les sentències del procés van anar acompanyades d'altres mesures, com l'escapçament de la cúpula policial de la província, o la designació de cossos civils perquè supervisessin les seves actuacions. “Amb tot, mentre no canviem les forces de seguretat de l'Estat, continuarem plorant joves. Necessitem acabar amb la doctrina de l'enemic intern, que converteix en objectius els fills dels barris populars”, proclama Medina, qui conclou: “La mort no té tornada enrere, un fet com aquest és irreparable”.

Enmig de tot aquest llarg procés, Medina es va il·lusionar amb l'arribada a la presidència de Néstor Kirchner i es va sentir convocada a participar en la transformació social que es plantejava. “Per tornar a la gent una mica de tot el que van fer per al meu fill, al barri vam crear una escola infantil que duu el seu nom. Està adreçat a les mares treballadores que no tenen on deixar els seus infants. És un espai per a la memòria i la tendresa”, explica sobre aquest projecte. “Després que et matin un fill, o connectes de nou amb la vida, o pots acabar feta un desastre. En el meu cas, vaig optar per sortir a lluitar i canviar la realitat”, afirma Medina.

El cas de Sebastián Bordón és un dels més recordats a l'Argentina d'aquestes característiques, però, malauradament, no és l'únic. Segons dades de la Coordinadora contra la Repressió Policial i Institucional (Correpi), en els quaranta anys de democràcia que compleix el país, més de 8.000 persones han estat assassinades per les forces de seguretat de l'Estat. És per aquest motiu que Medina i altres mares de víctimes d'aquests casos van unir-se sota l'organització Madres en Lucha Contra la Impunidad. “L'objectiu principal que tenim en ajuntar-nos és que aquests casos no es repeteixin més al nostre país”, explica, tot recordant com moltes d'aquestes mares assisteixen anualment a una caminada que s'organitza en homenatge a Sebastián Bordón fins al punt on va ser trobat el seu cos, o com tampoc fallen a la cita d'una de les altres mares que cada any organitza un festival de rock per recordar el seu fill. “Cadascuna el recorda com vol”, rebla Medina, mentre conclou: “Cal una llei contra la violència institucional, amb atenció integral per a les famílies. Parlem d'empleats públics que cometen crims molt greus, és responsabilitat de l'Estat reparar-ho”. ●

Carabassa, a la cassola i a la farmaciola

TEXT: **JORDI GARCIA MIRAVET**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Amb l'arribada de la tardor, ens preparam per als mesos de fred, de menys hores de llum natural i d'escassetat d'alguns recursos. És temps de preparar el rebost amb les conserves dels excedents de l'esplendorós estiu i posar-se a recer, decréixer. Si hi ha algun aliment que representa aquest procés és, sens dubte, la carabassa.

Amb les propietats de la seua corfa, ens permet menjar-ne fins a la primavera i gaudir dels valors que aporta, tant nutricionals com culinaris. Però no parlem, evidentment, de la carabassa que venen al supermercat, partida per la meitat o pelada, tallada a daus i embolicada en plàstic i a un preu tres voltes superior del que val sencera, desproveïda de l'element natural que la manté intacta i envoltada d'energia fòssil.

De carabasses, hi ha de molts tipus. Les dues principals que consumim són la de torrar i la de cacauet; però també en podem trobar d'altres, com la de cabell d'àngel, que s'utilitza per a fer confitura; la d'esponja que, com el seu nom indica, s'utilitzava per a produir esponges en el medi rural i no és comestible, o la del vi, que tampoc té propietats gastronòmiques i serveix per a produir utensilis com ara instruments o cantimplors. Quant a les propietats nutricionals, podem dir que aquesta cucurbitàcia hauria d'estar directament a la nostra farmaciola, perquè, a banda de ser un aliment rehidratant, ric en fibra, vitamines i minerals, és antiinflamatori, regula el sucre en sang i ajuda a combatre les malalties respiratòries. Pel que fa als usos gastronòmics, la podem consumir de mil maneres: en cremes, torrada, en una olleta amb cigrons i manetes de porc o en sofregits, però, sobretot, la carabassa s'aprofita per a fer dolços, com per exemple, l'arrop i tallaetes, l'arnadí o els bunyols.

GENER | FEBRER | MARÇ | ABRIL | MAIG | JUNY | JULIOL | AGOST | **SETEMBRE** | **OCTUBRE** | **NOVEMBRE** | DESEMBRE

ARRÒS AL FORN DINS DE CARABASSA

INGREDIENTS

- Sobres del putxero (carn, embotit, cansalada, cigrons i verdures)
- 400 g d'arròs
- 1 litre de caldo del putxero
- 1 tomaca (si és la temporada)
- 1 cabeça d'all
- Safrà
- Oli
- Sal

ELABORACIÓ

1. Retirem la part superior i fem la carabassa al forn durant 30 min a 180°C.
2. Tot seguit, li buidem la polpa fins a deixar-ne 2cm de gruix, cal fem el caldo i pu gem la temperatura del forn a 250°C.
3. Sofregim les sobres del putxero amb la cabeça d'all a una cassola i, a continuació, hi afegim l'arròs.
4. Disposem l'arròs i les sobres del putxero dins de la carabassa i, tot seguit, el caldo ben calent.
5. Introduïm el safrà i rectifiquem de sal si és necessari.
6. Posem la tomaca tallada a rodanxes per les vores i el cap d'all al mig.
7. Introduïm la carabassa al forn fins que es coga l'arròs.

POQUES SUBSCRIPCIONS

MOLTES SUBSCRIPCIONS

SOM MÉS FORTES QUE LA CENSURA

Defensem el català de les urpes de l'extrema dreta.
Fes un 2x1 en revistes en català. Una subscripció per a tu
i una per a una entitat dels Països Catalans.

noalacensura.cat

Barcelona, setembre de 2021. L'autor de la imatge amb el seu fill de sis mesos. La plena responsabilitat dels homes en la cria dels infants a càrrec i en les càrregues de cures en l'àmbit familiar ha estat un dels grans eixos de debat que ha posat damunt de la taula el moviment feminista els últims anys.

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Nairobi, Kenya

Una membre de la guerrilla Mau-Mau el 1963 a Nyeri (Kenya), quan el grup armat va abandonar la clandestinitat i va depositar les armes, coincidint amb la independència del país

EL MAU-MAU I LES DONES OBLIDADES QUE VAN DESAFIAR L'IMPERI BRITÀNIC

A la Kenya colonial, un grup armat fou decisiu per combatre la repressió de la metròpoli. Moltes dones hi van col·laborar. Mumbi Waweru va ser una d'elles

TEXT: **HELENA CARDONA GARRIGA**
NAIROBI

Mumbi Waweru era molt jove quan va fugir tota sola de la seva ciutat natal. Nascuda el 1937 a Nyeri, al centre de l'actual Kenya, va marxar de casa -recorda- quan un grup de soldats britànics va començar a violar dones i nenes indiscriminadament. Disfressada d'home, amb les vestimentes típiques d'un soldat kenyà, va arribar fins a les portes de Nairobi, la capital del que aleshores era una colònia britànica. No esborraria mai aquest fet de la seva memòria i l'encoratjaria a lluitar per la llibertat del seu poble.

Com moltes altres noies, Waweru va créixer en una societat en constant tensió i canvi. Avui Kenya és coneguda pels meravellosos paisatges de safari i les atletes maratonianes, però abans del turisme de masses i les medalles olímpiques, era un extens territori que proporcionava cafè i blat de moro a l'imperi britànic. Primer van arribar els missioners cristians, amb l'objectiu de "civilitzar" la població i convertir-la a "l'únic Déu veritable", segons els colons. Més endavant, s'hi van instal·lar els colons blancs i van acaparar les terres fèrtils de la població autòctona. La novel·la autobiogràfica de Karen Blixen, fir-

mada amb el pseudònim Isak Dinesen, que va donar lloc a la pel·lícula *Memorias de África* (Sydney Pollack, 1985), il·lustra a la perfecció aquest moment històric. D'origen danès, Blixen i el seu marit es van establir als afores de Nairobi, on cultivaven cafè a una àrea anomenada avui Karen.

Per a milers d'habitants autòctones, sobretot de l'ètnia kikuiu, la colonització va ser catastròfica. Com Mumbi Waweru, la majoria de kikuius vivia en aquestes terres fèrtils tan preuades i la pèrdua de les parcel·les va comportar grans alteracions en el seu sistema de vida. D'un dia per l'altre, havien passat de posseir la terra a treballar-la per compte dels colons blancs. Waweru, com les altres noies de la seva regió, no va poder continuar amb els estudis i es va posar a treballar en una granja per a colons a canvi d'un salari mínim. És llavors que, coincidint amb els seus 15 anys, l'anomenada rebel·lió de la Kenya Land and Freedom Army -grup guerriller més conegut com a Mau-Mau- té el seu moment àlgid. Al seu voltant, tothom va decidir unir-se a la lluita armada i va fer el jurament necessari per entrar-hi. "Hi havia un moment on només podies fer dues coses: o col·laboraves amb els britànics o t'enfrontaves a ►

► ells”, explica avui aquesta dona Mau-Mau. Waweru decideix deixar la granja dels colons blancs i unir-se a la guerrilla a la serralada Aberdare. Les faccions Mau-Mau vivien als boscos on s’amagaven d’un exèrcit britànic que no s’endinsava a les zones boscoses.

Com a membre del Mau-Mau, Waweru fa de tot. No tenia ni 20 anys quan hi va entrar i, per tant, podia enganyar fàcilment els soldats britànics de la zona dient que només era una noia que vivia i treballava per allà. Però, en realitat, formava part d’aquesta xarxa de dones d’una importància vital per als guerrillers dels boscos. Explica que ella i les seves companyes feien de missatgeres, alimentaven els guerrillers i els proporcionaven armes. De vegades robaven menjar de les granges dels colons blancs, de vegades demanaven a la població originària que amagués part de la collita. També es dedicaven a furar armes i munició dels campaments britànics de la zona, perquè -en paraules de Waweru- “els soldats blancs eren molt escanyolits i era fàcil estabornir-los i prendre’ls les armes”. És per això que, al cap de poc temps, els britànics van haver de contractar col·laboracionistes autòctons per fer la feina bruta de vigilar els grups sospitosos. Vivint als boscos i sortint per abastir els companys, coneixerà el seu futur marit, soldat del Mau-Mau com ella, però també a grans líders com Dedan Kimathi, el més cèlebre dels guerrillers. Kimathi es va convertir en un *màrtir* de la causa després de ser detingut el 1956 i condemnat a la forca pel govern colonial un any més tard. Per internet es poden trobar imatges filmades de la seva detenció on apareix emmanillat i amb una mirada desafiant.

L’exèrcit, però, no triga a adonar-se que el Mau-Mau resisteix gràcies a aquesta xarxa de dones, que entraven i sortien dels boscos, i va començar a sospitar de manera indiscriminada de tota la població kenyana originària, la majoria d’ètnia kikuiu. Es van produir detencions massives i grans grups de persones

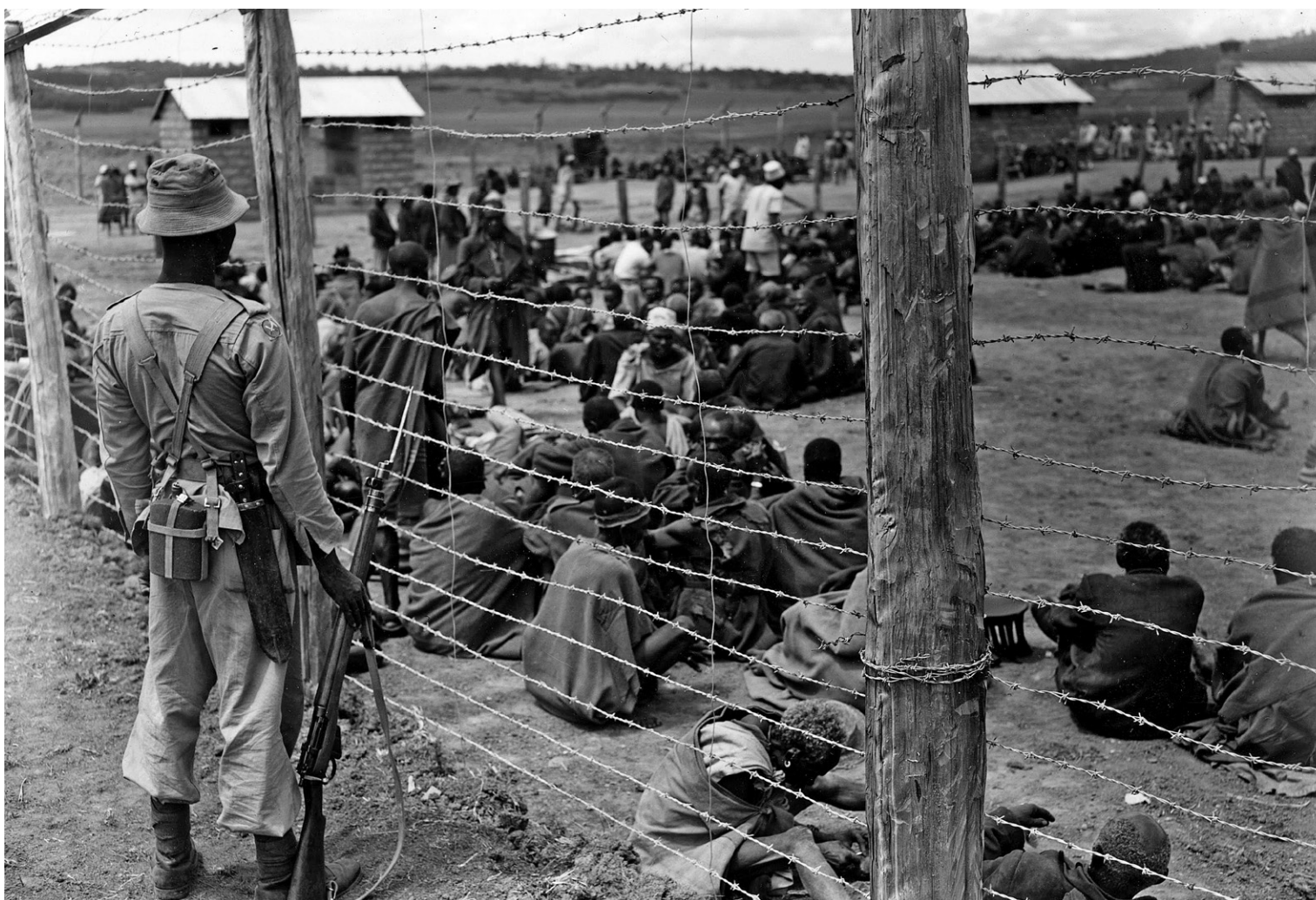
van ser confinades en camps de concentració a Nairobi com una estratègia per acabar amb la xarxa de suport als soldats del Mau-Mau. Ella també va passar per aquest tràngol.

DEL BOSCO AL CAMP DE CONCENTRACIÓ

“A totes les cases dels colons hi havia gossos entrenats per atacar persones negres”, relata l’escriptor Ngugi wa Thiong’o a *Neix un teixidor de somnis*. Es calcula que l’imperi britànic va empresonar 1,5 milions de persones en camps de detenció i pobles-presó al voltant de la capital colonial. “El nombre de morts era tan gran que havia de venir un camió a recollir els cossos, omplir-lo del tot i llençar els cadàvers en fosses comunes”, recorda. Les condicions als camps eren tan precàries que els presoners morien fàcilment.

Per extenuar-los, els britànics obligaven a les persones preses a fer treballs forçats inútils: cavar trinxeres a les zones muntanyoses era una de les més freqüents. Però no eren mai utilitzades, només servien per controlar les arrestades i explotar-les fins a l’extenuació. Recorda que es llevaven amb un timbre a les sis del matí per anar a buscar aigua, que els hi havia de servir per beure, rentar-se i cuinar al llarg de tot el dia. Després sonava un segon timbre que indicava que havien d’anar a treballar. De vegades, feien sonar els dos timbres tan seguits que la majoria de les preses no tenia temps d’omplir la cantimplora i es quedava sense aigua fins a l’endemà.

La idea britànica de la dona obedient i fràgil xocava frontalment amb la d’una guerrillera. Així, les autoritats colonials creien que les dones del Mau-Mau que participaven en la rebel·lió havien estat enganyades, manipulades o coaccionades. Aquest plantejament servia per a dos propòsits prou retorçats. El primer era totalment propagandístic: la historiadora Cora Ann Presley argumenta que els britànics utilitzaven la idea de la dona víctima, passiva i sotmesa com a tàctica per acusar els

Membres de la tribu kikuiu detingudes en un camp d’empresonament a la Kenya colonial, el 1952

Des del 2015, al centre de Nairobi s'hi erigeix un monument que recorda l'aportació de les dones en tasques reproductives al si de la guerrilla Mau-Mau

Mau-Mau de ser éssers despietats que s'aprofitaven de les dones de la seva mateixa comunitat. El segon propòsit era encara més pervers: era l'excusa per empresonar-les i "reeducar-les". Segons l'argumentari colonial, si les dones podien ser manipulades per rebel·lar-se contra l'autoritat britànica, també podien ser manipulades per tornar a ser dòcils i obedients.

Les que no podien ser "reeducades", malgrat la repressió dels camps, eren classificades com a "boges". De fet, era tanta la brutalitat colonial -les violacions i tortures sexuals eren una pràctica habitual, segons molts testimonis- que moltes preses patien malalties físiques i traumes psicològics i, per tant, era fàcil considerar-les com a desequilibrades. Avui se sap que, a Londres, el govern del moment coneixia les atrocitats que es cometien als camps a través de les cartes i informes de les autoritats colonials. Les tortures eren per a tothom, homes i dones, i cercaven obligar les detingudes a denunciar-se entre elles o simplement castigar-les.

ENTRE L'OBLIT I LA IGNORÀNCIA

Avui, però, les supervivents Mau-Mau viuen oblidades a la Kenya independent. Gran part del problema sobre la invisibilització d'aquestes dones rau en com s'ha recollit la informació històrica. Això s'explica per una sèrie de raons. Per començar, molts dels documents sobre la repressió britànica no van sortir a la llum fins al 2012, quan un grup d'excombatents Mau-Mau va denunciar el Regne Unit per tortures.

Per altra banda, una visió simplista de la guerra fa que només es considerin combatents aquelles persones que llueixen una arma i un uniforme. Durant anys, a ulls de la recerca historiogràfica, la participació de les guerrilleres Mau-Mau semblava anecdòtica o, si més no, molt minoritària. En els conflictes armats, afloren tota mena de rols -molts dels quals sovint oblidats i deixats en un segon pla- que contribueixen a la lluita. Si només considerem les persones amb uniforme com a protagonistes d'una batalla, perdrem informació sobre la força real de cada bàndol. És el cas de l'exèrcit britànic, el més ben equipat de l'època, que s'enfrontava a un grup africà mal armat i amb pocs recursos, però que comptava amb una gran xarxa de suport.

Seguint la tendència habitual al llarg de la història d'aparatar el rol femení de l'esfera pública i presentar les dones com les víctimes que es queden a casa, no convenia parlar de figures femenines armades amb capacitat de lideratge i opinió pròpia. Aquelles que podien ser un exemple a seguir quedaven silenciades i relegades en un segon terme. És el cas de les guerrilleres Mau-Mau, però també de moltes altres líders africanes i d'arreu del món.

Un cop aconseguida la independència, ara fa seixanta anys, les persones implicades en la guerrilla Mau-Mau no van ocupar llocs prominents de poder. Altres líders moderats i fins i tot col·laboracionistes de l'antic règim es van beneficiar de la independència. Jomo Kenyatta, el primer president del nou estat postcolonial, va impulsar una política de "reconciliació

Mumbi Waweru, exmembre de la guerrilla Mau-Mau, a l'actualitat | **HELENA CARDONA GARRIGA**

nacional" amb l'objectiu de difuminar la lluita Mau-Mau, relegant a l'oblit sobretot el paper de la comunitat kikuiu i argumentant que totes les ètnies van lluitar per la independència. Així doncs, es va girar full, tant amb els crims de la repressió britànica com amb els dels Mau-Mau contra col·laboracionistes kenyans. El resultat: enterrar el passat i no rendir comptes.

Moltes combatents, homes i dones, van anar a viure on van trobar terres no treballades, perquè moltes no van poder recuperar les seves propietats, acaparades pels colons blancs. Les exguerrilleres, com Waweru i les seves companyes, van ser relegades al rol d'esposes i mares, i la història les va oblidar.

Avui, finalment, al centre de Nairobi, s'hi erigeix un memorial que recorda el paper de la guerrilla Mau-Mau, inaugurat l'any 2015. El conjunt escultòric conté dues figures: un home amb un ganivet o matxet i una dona que li entrega un cistell. El monument vol simbolitzar la col·laboració entre homes i dones per l'alliberament nacional. ●

“Transició verda”, la nova croada per les matèries primeres

La necessitat de nous recursos minerals i energètics per superar la dependència del petroli i el gas provoca moviments de peces geoestratègiques en regions com l'anomenat ‘triangle del liti’, a Sud-amèrica

“**E**l liti i les terres rares aviat seran més importants que el petroli i el gas”. Què volia dir Ursula von der Leyen, la presidenta de la Comissió Europea, amb aquesta rotunda sentència pronunciada durant el discurs de l'estat de la Unió Europea el setembre de 2022? Volia remarcar la rellevància cabdal de les matèries primeres necessàries per a l'anomenada “transició verda”. A més, ho feia des d'una Unió Europea amb una alta dependència material i energètica de l'exterior. Per tant, dibuixava un nou mapa d'interessos que inclou països com Xile, l'Argentina, Bolívia, la República Democràtica del Congo, Moçambic, Indonèsia, les Filipines, la Xina, Austràlia i un llarg etcètera. I, atenció: la situava en competició amb el mapa fòssil que ha marcat la geopolítica global dels segles XX i XXI.

Però, quines implicacions internacionals té aquesta croada per les matèries primeres? Com interactua aquest interès estratègic de la UE, i també dels EUA i la Xina, amb les sobiranes nacionals i populars dels països del Sud global?

SEGURETAT I TRANSICIÓ
Per entendre la contínua necessitat de matèries primeres, encara cal insistir en un element fonamental: la

“transició verda” que plantegen tres actors centrals en el panorama internacional: la Xina, els EUA i la UE. Es basa en un canvi de les tecnologies brutes, que utilitzen bàsicament petroli i carbó, a les anomenades “tecnologies netes”, que es fonamenten en l'energia renovable i que són intensives pel que fa a materials. Això comporta, doncs, una magnitud de la demanda de minerals sense precedents en la història de la humanitat. L'Agència Internacional de l'Energia apunta que l'extracció s'haurà de multiplicar per quatre entre el 2020 i el 2040, tot i que per alguns materials com el liti s'hauria de multiplicar per 42, per 25 en el cobalt, per 21 amb níquel i per 19 amb manganès. També calcula que, per al liti i el níquel, caldran setanta noves mines de grandària mitjana, trenta per al cobalt i vuitanta per al coure.

Els impactes que aquesta deriva pugui generar no semblen preocupar massa a la Xina, els EUA i la UE, que mantenen una pugna per aconseguir que el seu *made in* sigui hegemònic a l'hora aconseguir els minerals, fabricant les tecnologies i comercialitzant-les en els seus mateixos mercats. Per això s'han desplegat nombroses polítiques que abasten des dels darrers plans quinquennals de la Xina (de l'onzè al catorzè), la llei de reducció de la inflació dels EUA o la recent llei

L'Agència Internacional de l'Energia apunta que l'extracció s'haurà de multiplicar per quatre fins el 2040, i en el cas del liti haurà de ser 42 vegades superior

de matèries primeres fonamentals de la UE, encara en discussió.

En últim lloc, la guerra a Ucraïna ha pujat el volum de l'aposta per una “transició verda” tecnològica vinculant directament la seguretat energètica a les “tecnologies netes” i convertint-les en puntals de seguretat, ordre, creixement i, en definitiva, en mantenidores de l'essència mateixa dels valors europeus. La campanya de la UE “You are Europe” (“Ets Europa”), engegada coincidint amb l'esclat del conflicte bèl·lic, és molt il·lustrativa en aquest sentit.

CONSEQÜÈNCIES AL SUD GLOBAL
La pressió perquè els països que alberguen aquests minerals els explotin i els posin a disposició dels mercats internacionals, va en augment. Per tant, si els nous governs progressistes de l'Amèrica Llatina o els sorgits de l'onada de cops d'estat al Sahel contra la *Françafrique* aposten per un nacionalisme dels recursos -que, malgrat no abordar la problemàtica de l'extractivisme, busca un major control sobirà-, el conflicte està servit.

Fixem-nos, per exemple, en l'anomenat *triangle del liti*, la triple zona fronterera entre Bolívia, Xile i l'Argentina que compta amb salines i llacunes altoandines que són grans reservoris d'aquest element.

Piscines d'evaporació per a l'extracció de liti a la salina de Maricunga, a Atacama (Xile) | **EQUIP ODG**

Els governs de Luis Arce (Bolívia), Alberto Fernández (l'Argentina) i Gabriel Boric (Xile) anhelen que el liti, preat material necessari per a fabricar bateries, sigui una palanca activadora d'un veritable procés d'industrialització que els permeti avançar en la cadena de valor de les “tecnologies netes” i acabar amb un nou neocolonialisme, aquest cop, pintat de verd.

El país amb més trajectòria en aquest sentit, Bolívia, va engegar fa més de deu anys un projecte públic d'exploració integral de la cadena de valor del liti, però a principis del 2023 va signar un conveni amb el consorci xinès CATL Brunp i Cmoc (CBC) amb l'objectiu de promoure la tecnologia d'extracció directa del mineral.

L'Argentina, en canvi, no compta amb un marc normatiu estatal específic i són les províncies les que acostumen a regular a la baixa per atraure el capital estranger. Justament, el mes de juny d'aquest any es va registrar l'anomenat *estallido jujeño*, una revolta popular contra una reforma de la Constitució de la província de Jujuy encaminada a facilitar l'activitat extractiva del liti.

Per últim, el govern presidit per Gabriel Boric a Xile va presentar l'abril de 2023 el pla denominat Estratègia Nacional del Liti i va anunciar la creació de l'Empresa Nacional del Liti, de propietat 100 % estatal.

La companyia busca avançar en la industrialització, però reconeix des d'inici que l'exploració de les salines es durà a terme sota una articulació publicoprivada.

PASTANAGA INDUSTRIALITZADORA Malgrat les seves promeses, en el curt termini, tots aquests projectes no deixen de ser “desenvolupistes”, perquè no abandonen ni minimitzen l'extracció. El que fan és justificar-la assegurant que és necessària per a un bé superior: la industrialització. La realitat és que la majoria dels països del Sud global fan avanços mil·limètrics en les activitats més lucratives perquè topen amb condicionants com el sobreendeutament i els tractats de comerç i inversió que tenallen les polítiques endògenes i autònomes. Aleshores, la industrialització només funciona com una pastanaga per aprofundir en l'extracció.

Heus aquí que propostes com la de deixar el petroli i els minerals en el subsol, que han defensat durant gairebé dues dècades les organitzacions de base a l'Equador, prenen major rellevància. El 20 d'agost, les consultes populars al país sobre l'exploració d'hidrocarburs al parc nacional del Yasuní i sobre la mineria a la reserva de la biosfera del Chocó Andí van donar com a resultat una decisió històrica i resulten un precedent

en l'àmbit internacional: la població equatoriana va decidir no explotar aquests recursos. És veritat que caldrà una gran defensa local i internacional del resultat, però això no fa menys vàlid l'exercici de sobirania popular que supera el nacionalisme dels recursos i aposta per entendre la producció energètica i mineral com a béns comuns.

Per tant, *yasunitzar* les propostes ens fa veure que l'acció realment transformadora és qüestionar d'arrel el paradigma extractiu i la vinculació directa entre “transició verda” i tecnologia, i caminar cap a una reducció dràstica de la demanda de materials. Però *yasunitzar* també vol dir, per a nosaltres, les que vivim en la part privilegiada del món, entendre la generositat de la lluita de les companyes que prenen la responsabilitat de la crisi climàtica, energètica i de recursos en territoris que no són, ni de bon tros, els majors implicats en la contaminació i l'espòli. ●

TEXT: **ALFONS PÉREZ**
ACTIVISTA I INVESTIGADOR DE
L'OBSERVATORI DEL DEUTE EN LA
GLOBALITZACIÓ

Aquest article forma part dels continguts del llibre *La mina, la fàbrica i la botiga. Dinàmiques globals de la “transició verda” i les seves conseqüències en el “triangle del liti”* (autoeditat per l'ODG).

Christo Casas

periodista i antropòleg

“Per a ser acceptades, les mariques hem posat en gàbies tot el que molestava”

TOP MANTA
Born in Senegal
Designed in Barcelona

TOP MANTA
Born in Senegal
Designed in Barcelona

Què ha ocorregut des dels anys setanta fins ara perquè bona part del moviment LGBTIQ+ hagi passat de reivindicar l'anormalitat i unes vides dissidents a voler casar-se, tenir hipoteca i criatures i desitjar una vida 'normal'? Aquesta és la pregunta que es va fer Christo Casas (Conca, 1991) a l'hora d'escriure el seu primer assaig, 'Maricas malas' (Paidós, 2023). Des d'una visió interseccional i una clara consciència de classe, aquest periodista i antropòleg resident a Barcelona reivindica un col·lectiu LGBTIQ+ que no demani perdó ni permís per a ser com és. També interpel·la a totes, 'mariques' o no, a "amariconar" el món i, juntament amb altres lluites, com la de l'habitatge o les cures, caminar cap a horitzons comuns de justícia social.

TEXT: **VÍCTOR YUSTRES**
FOTOGRAFIA: **ROSER GAMONAL**

Comencem fent una cosa molt poc queer, que és intentar acotar o definir conceptes, però crec que ens ajudarà a situar-nos. Què és per a tu una persona “marica” o una cosa “marica”?

Per a mi, la diferència entre *marica* i *homosexual* o *gai*, primer, és que els dos últims són noms posats des de fora del col·lectiu. El primer, des de l'acadèmia mèdica i el segon, des del mercat rosa, les empreses que han mercantilitzat l'LGBTI. *Marica*, per a mi és un terme tremendament local, que no es basa en una qüestió identitària, sinó que és obert i definit per l'horitzó que es persegueix. És a dir, ser marica vol dir reivindicar un món on l'habitatge siga un dret universal, on abolim la llei d'estrangeria -que també serveix per a oprimir les persones LGTBI en situació administrativa irregular-, on busquem respostes a la solitud o al sensellarisme. Si estàs perseguint els mateixos objectius o tens les mateixes necessitats que jo, pots ser marica com jo.

Planteges que l'aposta per la llei del matrimoni igualitari va ser, en certa manera, una derrota per al col·lectiu LGBTIQ+. Com es passa dels primers manifestos revolucionaris i abolicionistes del matrimoni del Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC) a finals dels anys setanta a demanar poder casar-se, vint anys després?

És a partir de la crisi del VIH-Sida, a finals dels anys vuitanta i principis dels noranta. Hi havia molta gent morint sola o amb una família que els odiava per ser mariques. El col·lectiu LGBTI va demanar que les institucions reconegueren els llaços i les relacions que tenien aquestes persones amb altres mariques, *bolleres* o aliades per a poder tenir cura d'elles en els últims dies de vida. Hi havia dues opcions, a parer meu: una era que l'Estat reconeguera qualsevol relació de cures com una relació legítima i, per tant, un malalt de VIH-sida pogués dir quines persones havien d'acompanyar-lo en els seus últims dies o heretar les seues pertinences, i l'altra via, que va ser el xantatge de l'Estat: “Si us caseu i teniu una relació familiar formal i no aquesta cosa caòtica i promiscua, us donarem el dret d'acompanyar la vostra gent estimada”. I aquí ve, crec, el gir estratègic que va fer l'activisme LGBTI. Jo no plantege que el matrimoni igualitari fos una derrota, sinó que tot el matrimoni, en tant que institució, és una derrota per a la classe treballadora.

Quines han estat les conseqüències per al col·lectiu del fet d'assumir la defensa del matrimoni igualitari?

El matrimoni igualitari finalment ens ha portat a establir una diferència entre aquelles mariques que assumeixen el mandat normatiu (casar-se, tenir fills, una hipoteca, un gos...) i les que han decidit que volen continuar tenint una vida que és considerada reprovable, promiscua, bruta o indesitjable. Des de l'activisme dels Estats Units expliquen això com a “polítiques de la respectabilitat”. Això vol dir que els col·lectius minoritzats assumeixen que han de semblar més respectables i menys cridaners per al sistema per poder aconseguir drets i rebre menys violències. Però la pregunta és: hi ha menys LGBTI-fòbia a l'Espanya post-matrimoni igualitari perquè la gent respecta més les realitats LGBTI o perquè nosaltres semblam menys mariques i menys LGBTI? Jo crec que és aquesta la conseqüència del matrimoni igualitari: hem anat posant en gàbies allò que era cridaner i que molestava per ser acceptades. Hem fet una mena de pacte: nosaltres no cridem l'atenció i vosaltres, la societat, ens tolereu.

Aquesta marica que no crida l'atenció seria la “marica bona” que tu descrius al llibre, la que encaixa en el que es considera “normal” per al sistema. Però, alhora, dius que arribar a ser una “marica bona” al 100% és una aspiració impossible. Per què?

La “marica bona” no existeix. La gent que s'entesta a ser una “marica bona” sempre serà considerada ciutadana de segona pel sistema. Pot semblar que reps respecte momentàniament, que s'obre un parèntesi de tolerància cap a tu. Però la veritat és que el sistema està pendent del mínim error que comets per a tornar a posar-te l'etiqueta de “marica dolenta”. Ens passem tota la vida volent ser una “marica bona” i això és el que ens oprimeix: el desig de semblar una persona normativa que mai

assolirem. Això no passa només amb el col·lectiu LGBTI. Totes les etiquetes i categories culturals són impossibles d'assumir i tothom les desborda o fa curt a l'hora d'encaixar-hi.

Una de les crítiques que fas a les “mariques bones” és que hagin abraçat la defensa de la policia i, per tant, les lògiques punitivistes. Com s'explica això i quina alternativa a aquest model es pot posar sobre la taula?

El principal problema del punitivisme és que no serveix per a prevenir cap agressió. El punitivisme implica sempre actuar a posteriori. L'increment de la presència policial, malauradament, el que porta és moltes vegades a més inseguretat per a les persones LGBTI. Perquè a Espanya o a Catalunya la policia és la mateixa que fa trenta o quaranta anys. Tenen una capacitat corporativa de defensar-se els uns als altres enfront de l'enemic exterior que és descomunal. La gent LGBTI és objecte de moltes agressions perquè està més abocada a situacions d'exclusió social o de pocs recursos. La resposta antipunitiva a la LGBTI-fòbia ha de passar per dotar de recursos les vides LGBTI perquè siguin més dignes.

En contraposició a la “marica bona”, fas una defensa de la “marica dolenta”, és a dir, la que agafa tots els prejudicis i estereotips i diu: “Sí, què passa? Som promiscues, no som monògames, tenim ploma...”. Quin és l'objectiu de reivindicar-se com a “marica dolenta”, encara que no siguis *practicant*?

L'estratègia és que ens definim totes com a “mariques dolentes” i així no hi haurà conseqüències per aquelles que siguen “les pitjors” entre nosaltres, per dir-ho d'alguna manera. Hi va haver una entitat a Sud-àfrica que durant els anys noranta va fer samarretes amb l'eslògan “*I'm HIV+*” (“Soc seropositiva”). Hi havia el prejudici de què els seropositius eren sempre mariques, persones racialitzades o prostitutes. Quan aquest col·lectiu regalava samarretes a executius o a dones rosses i riques,

“Ens passem tota la vida intentant ser una ‘marica bona’ i això és el que ens oprimeix, el desig de semblar una persona normativa que mai assolirem”

estava trencant l'assumpció que allò “dolent”, en aquest cas, el VIH, només és una cosa de gent “dolenta”. I visualitzava que una persona seropositiva pot ser-la qualsevol. És revolucionari deixar de donar per fet que l'estat per defecte d'un cos és el seronegatiu; o que l'orientació afectiva i sexual per defecte és l'heterosexualitat; o que la racialització per defecte és la blanca. Crec que és revolucionari que fem universals aquelles coses que la gent considera dolentes de nosaltres. Perquè si tothom és una marica, ningú no és una marica. I si tothom és marica, és molt difícil continuar exercint violències contra les mariques.

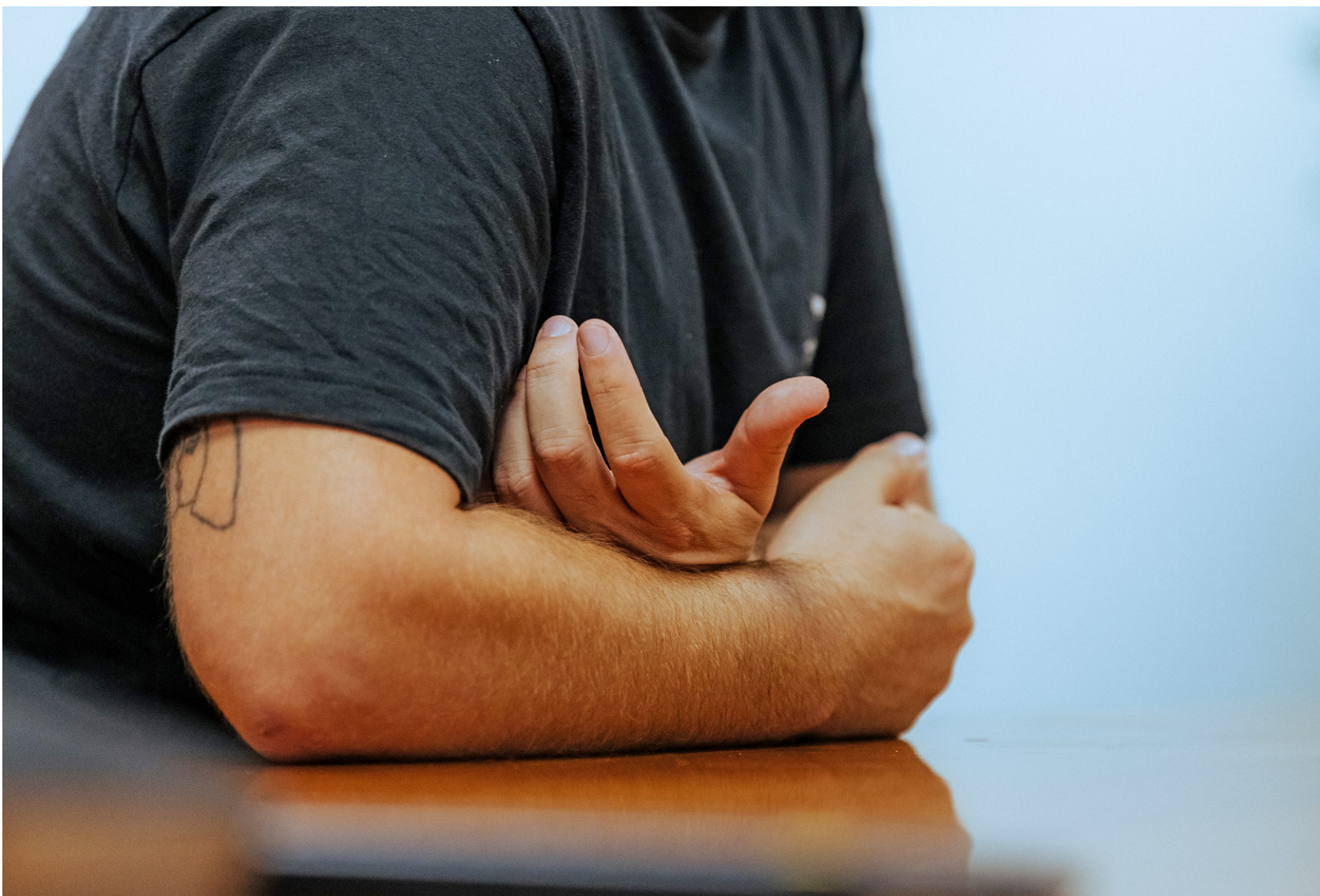
En la teva proposta d'“amariconar el món”, hi ha dos referents clars: Silvia Agüero i Paco Vidarte. La primera, de fet, fa la proposta de “gitanitzar” la societat, una idea similar a la teva. Què és el que podem aprendre d'ella?

Silvia Agüero a mi em sembla un referent que ha qüestionat de manera brillant la institució familiar paia, que és per defecte també cis hetero. I ho ha fet d'una manera molt marica, en el sentit de molt canalla i punky. Des dels feminismes blancs, la crítica que s'ha fet a la família no ha tingut en compte les realitats de la població gitana, i hem vist discursos racistes de “salvadora blanca” ensenyant com ha de ser una família progre, guai, horitzontal i amb les cures al centre. La Sílvia ha agafat tot l'estigma que hi ha sobre ella en tant que dona gitana, li ha pegat la volta i ens diu: “El pitjor que ens dieu que tenim és, en realitat, el millor de nosaltres mateixes. El que ens han dit que ens ha d'averkonyir és el millor que podem oferir al món”. I en això consisteix també “amariconar”.

També és un clar referent al teu llibre Paco Vidarte, autor de l'assaig *Ètica marica* (Egales, 2007). Ell defensava una lluita del moviment LGBTIQA+ “a caraperro”, és a dir, sense demanar permís ni perdó. Te'n sents hereu?

Totalment. Els homes blancs heteros mai demanen perdó ni permís, ni justifiquen la seua identitat, perquè donen per fet que el món ja els pertany. Crec que els col·lectius minoritzats hem de donar també per fet que el món ja és nostre. L'activista i actriu Dominique Jackson té un discurs preciós en què diu: “Jo no t'estic demanant respecte, el respecte és una cosa que tu em deus i que no t'he de demanar, ho done per fet”. En aquest sentit, “a caraperro” seria això: hem de tenir el mateix dret a ocupar els espais, a expressar-nos lliurement i a molestar que el que tenen els homes blancs heteros. Però ho hem de fer tam-

“Hi ha moltes problemàtiques travessades per la qüestió LGBTI, i hem d'entendre que tota política LGBTI és una política de classe”

bé des de la tendresa i les cures. Amariconar el món també vol dir ser més femenines, tenir ploma i ser més tovetes. Hem de poder fer un món més suau, on permetem a la gent fracassar. I cuidar-nos totes, les unes a les altres.

Per amariconar el món, plantejges que cal amariconar moltes lluites: les cures, els plaers, la vellesa, la criança... Una que consideres fonamental és la lluita per l'habitatge. Com s'ha de fer?

Primer, crec que les polítiques d'habitatge han de ser considerades polítiques LGBTI. Tothom coneix a Marsha P. Johnson i a Sylvia Rivera, activistes trans de la revolta de Stonewall de 1969 [que dona lloc a la celebració del dia de l'alliberament LGBTIQ+, cada el 28 de juny]. Però molta gent ignora que abans d'això elles van crear Street Transvestite Action Revolutionaries (STAR), un projecte que tenia com a finalitat trobar habitatge a persones LGBTI que s'havien quedat al carrer perquè les seues famílies les havien fet fora de casa. Des del col·lectiu, hem de reivindicar la feina de STAR. Si no puc lluitar per l'habitatge, no és la meua revolució. Aleshores, un sindicat de llogateres és amariconar l'habitatge. Cal entendre que l'accés a l'habitatge és una necessitat que compartim amb moltes altres persones, independentment de si som mariques o no. I no només l'habitatge. La solitud em sembla també una problemàtica greu. Hi ha moltíssima gent major de 55 anys que viu sola, moltes dones i, per tant, aquí tenim una aliança a teixir amb les dones de classe treballadora. També qui mor sol o sola a sa casa, moltes vegades, és població LGBTI, que al llarg de la seua vida ha anat perdent llaços familiars i d'amistat, precisament per ser una persona LGTBI. A més, moltes tenen por a demanar un servei d'assistència a domicili perquè tenen experiències de

LGBTI-fòbia amb les institucions i els fa por ser estigmatitzades o agredides. Tenim moltes problemàtiques que estan fortament travessades per la qüestió LGBTI, i és des d'aquí des d'on hem d'amariconar les polítiques i amariconar el món. Hem d'entendre que tota política LGBTI és una política de classe.

Interpel·les també als homes cis heterosexuales. Què poden fer ells per amariconar-se?

Els convida a no avergonyir-se de la seua vida sexual i a viure-la desacomplexadament; a no avergonyir-se de ser tendres o plorar; a portar una vida més canalla, més bruta, més promiscua. Jo em demane a quantes coses ha renunciat un home hetero per a ser percebut com a tal. S'acostumen a explicar les històries LGBTI des de la ferida i el dolor, però hi ha coses tremendament felices en les nostres vides. Això és el que han de descobrir els heteros: que poden ser més tous, cometre errors i que, quan caiguen, hi pot haver una xarxa afectiva que els sostindrà.

A més d'amariconar el món, apuntes que cal que les mariques s'omplin també d'altres lluites. Quines lluites t'omplen a tu?

Crec que les lluites de les persones discapacitades són realment el més revolucionari que tenim per emprendre ara. M'ha ajudat molt el discurs *crip* [que reivindica la identitat de les persones amb diversitat funcional] d'abraçar tot el que es considera indesitjable de mi o del meu cos. Crec que en la vulnerabilitat i en la dependència és on trobem realment el que ens fa éssers humans. Ningú vol ni pot curar-se a si mateix i tothom pot ser dependent en algun moment. Abraçar la vulnerabilitat i la dependència d'altres persones és el que té més potencial per a construir ponts. La revolució de les cures ho canviarà tot. ●

Ideari

ECOFEMINISME A LA TAULA

TEXT: **CONCEPCIÓN BERENGUER URRUTIA**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI I PAU FABREGAT**

Des d'alguns corrents del pensament feminista s'explora el vincle entre les opressions de què són objecte els éssers no masculins, els no humans i el medi ambient, i s'alerta que seria contradictori per a persones que es considerin feministes consumir productes d'origen animal

El 26 de desembre de 2021, el diari anglès *The Guardian* publicava una entrevista al ministre de Consum espanyol, Alberto Garzón, que titulava: “A l'Estat espanyol hauríem de menjar menys carn per limitar la crisi climàtica”. El mandatari donava dades de caràcter mediambiental sobre l'impacte de les macrogranges. Les seves paraules van ser tergiversades i descontextualitzades, i càrrecs públics de partits i escales diverses s'hi van abocar en contra amb arguments molt variats. Unes setmanes després, veus de l'oposició defensaven a ultrança el consum de carn. S'acostaven les eleccions autonòmiques de Castella i Lleó, la comunitat autònoma espanyola amb major nombre d'animals destinats a la ramaderia. Uns mesos després, Vox entrava per primera vegada en el seu govern autonòmic. Durant la campanya electoral havia brandat eslògans com “els nostres ramaders ho tenen clar: menys comunisme, més vida”. Queda clar que el que es posa al carro de la compra també és polític.

Les dades que Garzón feia servir per argumentar les seves afirmacions demostren que el consum de carn, i, per tant, la indústria ramadera, tenen un gran impacte ambiental. Segons Greenpeace, la ramaderia genera tants gasos d'efecte hivernacle com tots els cotxes, trens, vaixells i avions junts. El 14,5% d'aquestes emissions a escala mundial provenen de forma directa de la ramaderia, i el 80% de la desforestació de l'Amazònia s'atribueix a l'activitat ramadera. L'Estat espanyol és el primer a Europa -i el cinquè al rànquing internacional- en consum de carn per persona i any. També n'és el quart productor, amb 5 milions de tones anuals, darrere de la Xina (42 milions de tones), els Estats Units (13 milions) i Alemanya (5,1 milions).

Els purins que resulten de tot aquest volum de producció generen metà, un gas amb un efecte hivernacle vint vegades més gran que el CO₂. Aquestes dejeccions ramaderes també contaminen les aigües subterrànies que després s'usen per al consum humà i, en alguns períodes, arriben a produir talls en el subministrament de les llars per motius de salubritat. En algunes zones de Catalunya es detecten nivells de nitrats cinc vegades més grans dels permesos. El límit està establert en 50 mil·ligrams per litre, i en alguns punts de Catalunya s'han arribat a mesurar pics de 496 mg/l a Santa Cecília de Voltregà (Osona). I aquesta contaminació no és nova. A Manlleu (Osona), on s'han mesurat índexs de 250 mg/l, la lluita contra els abocaments de les granges es remunta als anys noranta. Arran de diverses protestes veïnals en aquest i altres llocs, la Generalitat de Catalunya va establir el juliol del 2021 una moratòria en l'aprovació de noves macrogranges a 68 localitats.

Això és només una petita porció de la gran quantitat de dades que demostren que les explotacions de ramaderia intensiva són altament nocives. Tot i això, en els últims anys s'ha multiplicat la presència de macrogranges. El sector ramader justifica la seva activitat defensant que dona feina a 400.000 famílies de forma directa i indirecta, i que ajuda a evitar la despoblació del món rural. Però, com diu Yayo Herrero, professora i activista ecofeminista formada en antropologia i enginyeria, “és inviable i contradictori sostenir el creixement de la vida a costa de la destrucció dels ecosistemes”.

ECOFEMINISME COM A COSMOVISIÓ

L'ecofeminisme és una cosmovisió, un punt de vista ideològic que implica un compromís social, polític i ètic amb les nos-

tres accions i els nostres projectes. Una posició que entén els paral·lelismes entre l'explotació de la dona i el medi natural, i defensa que, com a espècie, la humanitat no només és interdependent, sinó que també és ecodependents. Necessitem de la mateixa manera les cures mútues entre persones per viure, que un medi natural i uns ecosistemes sans. La unió de capitalisme, androcentrisme i antropocentrisme es fonamenta en donar prioritat al domini i l'explotació amb finalitats productives i en l'obtenció de benefici econòmic, obvien l'existència dels límits físics del planeta i fomenten un creixement insostenible. Davant d'aquesta realitat se situa la visió ecofeminista d'autores com Alicia Puleo, catedràtica de Filosofia de la Universitat de Valladolid, segons la qual no podem continuar creixent infinitament en un planeta amb recursos finits, i el desenvolupament no es pot sustentar en un procés d'espoliació, depredació i mort que ens aboca al desastre. Seguint aquests raonaments, cal entendre i respectar el medi ambient com a suport fonamental de la vida. Yayo Herrero valora que, inevitablement, això porta a considerar els animals no humans com a part intrínseca dins de la concepció de medi natural.

Les lluites per la defensa del medi ambient, els drets de les dones i els animals no humans són moviments complementaris que persegueixen fins comuns: vides en condicions dignes i justes, en entorns saludables. Algunes autores feministes, com la filòsofa basca Isabel Balza i el polític i filòsof andalús Francisco Garrido Peña, assenyalen que la sinergia entre la defensa de drets de les dones i els dels d'animals no humans té l'origen en la vinculació entre les sufragistes de principis del segle XX amb el moviment antiviviseccionista, que lluitava contra l'ús i la mort d'animals amb la finalitat de l'experimentació científica o comercial.

Una de les primeres veus referents sobre teories feministes vegetarianes va ser l'escriptora i activista estatunidenca Carol J. Adams, que va publicar el 1990 *La política sexual de la carne: una teoria crítica feminista vegetariana* (publicat en castellà el 2016 per Ochodoscuatro Ediciones). Aquest llibre va ser referenciat per alguns mitjans com *The New York Times* com “la Bíblia del veganisme”. En les seves pàgines, Adams traça les relacions entre

la forma d'opressió cap a les dones i els animals no humans, fent paral·lelismes entre la cosificació de les dones i la seva explotació com a reclams sexuals i la forma en què es ven i fomenta el consum de carn. Un altre referent d'aquesta línia de pensament és Josephine Donovan, que ha col·laborat amb Adams. Donovan introdueix en les seves teories sobre l'ètica feminista i animalista la importància de les emocions. Al costat d'ambdues, cal esmentar el nom de Greta Gaard, que ha centrat la seva obra en estudis feministes, sobre el vegetarianisme i la teoria queer. El 2017, la professora de Sociologia Ambiental de la UAB Amaranta Herrero ja parlava del moviment ecofeminista animalista, vegà o antiespecista.

En dades globals, la majoria de les persones amb dietes en les quals no es consumeix carn són dones. Segons una enquesta de la Unió Vegetariana Espanyola (UVE) de l'any 2022, l'1,4% de la població adulta es considera vegetariana i, d'aquesta fracció, el 80% es percep com a dona. Segons l'activista i escriptora nord-americana Aph Ko, la interseccionalitat ens permet detectar, a la confluència entre opressions, mostres de sistemes amb patrons similars d'explotació i jerarquització, i és per això que algunes feministes consideren que, mitjançant l'essència d'aquesta interseccionalitat, es podria explicar per què les dones són majoria a l'hora de canviar la seva dieta per adoptar-ne una basada en vegetals. Així ho formula la investiga-

L'ESPÈCIE HUMANA ÉS INTERDEPENDENT I ECODEPENDENT. PER SOBREVIVRE NECESSITEM CURES MÚTUES I UN MEDI NATURAL SA

► dora Alba Vallés Marugán. En els seus escrits, Carol J. Adams argumenta que el patriarcat històricament ha considerat dones i animals més a prop de ser objectes de consum que subjectes amb agència pròpia. Quan pesen opressions sobre algú, és més senzilla l'empatia cap a altres àmbits oprimits i explotats, sigui el medi ambient, com defensen les ecologistes, o bé siguin els animals no humans, com postula l'antiespecisme.

HAMBURGUESES PER A MASCLES

Aquesta relació entre dones i animals no humans no només té una part empàtica des del costat dicotòmic oprimint: la imatge de la masculinitat hegemònica està profundament imbricada amb el consum de carn. Si una persona amb expressió de gènere de dona i una altra d'home demanen una amanida i un filet en un restaurant, és probable que, en servir el menjar, la persona encarregada de fer-ho situï el filet al costat de l'home. Una altra situació que sol ser comuna és que homes de masculinitats arcaïques no cuinin cada dia, però que siguin els encarregats de la carn de les barbacoes. En certs entorns, els eslògans de l'estil “*real men eat meat*” (“els homes autèntics mengen carn”) són freqüents, i és que als homes que opten per una dieta basada en el consum de vegetals se'ls considera “menys homes”.

Tal com defensa Adams, la imatge de la venda de carn està enormement sexualitzada i estereotipada. D'una banda, hipersexualitza i cosifica el cos femení en el procés de comercialització. Alguns exemples extrets de campanyes diverses són hamburgueses assimilades a pits, ales de pollastre fregides disposades com si fossin cossos exuberants de dones, o el raper Ludacris a la portada del seu disc *Chicken-n-beer* (2003) tirant sal a la cama d'una dona, que sobresurt en una taula plena de menjar de procedència animal.

D'altra banda, a vegades, per vendre cossos de dones es fan al·lusions a termes carnis: en un anunci d'una empresa d'escorts es podien llegir frases com “no és una au de corral ordinària”. O salsitxes en què es pot veure impresa una dona despullant-se. En aquests missatges, a més, subjau la idea que el plaer masculí recau sobre les dones, enteses com a aliment saciant. La publicitat ha fet que aquestes idees es difonguin i normalitzin. El 2016, l'Ajuntament de Barcelona va denunciar la cadena de restauració La Burguesa per distribuir un anunci en què es veia una dona nua, en la postura de la *Maja desnuda* de Goya, i amb el cos marcat amb els noms de les diverses peces càrnies que es comercialitzen en els porcs o les vaques.

Com ocorre en les relacions humanes, dins del món de l'explotació animal també s'han establert jerarquies. L'especisme és una forma de discriminació diferencial sobre la base de la pertinença a una espècie determinada. Es detecta entre els animals humans cap als no humans, però també estableix jerarquies entre espècies animals segons les construccions socials pròpies de cada lloc. En alguns contextos no és del tot socialment reprovable menjar carn de gos, i en d'altres sí que ho és el consum de llet o de carn de vaca. El 28 de març va entrar en vigor la llei 7/2023, de protecció dels drets i el benestar dels animals a l'Estat espanyol, que passa a considerar les mascotes “éssers sensibles”. No obstant això, la nova llei contempla com a objectes de drets principalment els gossos (llevat els de caça) i els gats, deixant en un buit la resta d'espècies. Prohibeix els cirks amb animals, però no contempla fer-ho amb les festes populars amb bous.

VIOLENCIA VICÀRIA CONTRA ÉSSERS NO HUMANS

Aquesta llei, indirectament, també ha suposat un pas endavant en el marc de la violència masclista, perquè es considera violència vicària o de gènere la violència cap a les mascotes com

a forma de controlar o victimitzar la parella o la infància. El 30% de les dones víctimes de violència masclista a l'Estat espanyol conviuen amb animals i el 80% asseguren que el seu agressor va amenaçar de posar fi a la vida d'aquest convivent, segons el Ministeri d'Igualtat. L'any 2020, en col·laboració amb la Direcció General de Drets dels animals i l'Observatori de Violència Cap als Animals, es va crear el programa Viopet, que estableix una xarxa de cases d'acollida temporal per a animals de dones maltractades. Els animals són part de les famílies i això els converteix en objectius clars i vulnerables de la violència vicària. Tot i això, avui dia, les cases d'acollida no accepten animals. Deixar-los pel camí és un altre condicionant més que dificulta que les dones demanin ajuda, i així ho indica el fet que el 59% de les dones maltractades que conviuen amb animals van endarrerir deixar la llar per por d'abandonar aquests membres de la família.

El consum directe o l'explotació de certes espècies per obtenir béns de consum humà és diferencial i gradual no només depenent de la seva espècie, sinó també del seu sexe. A les ja qüestionables formes de maltractament i condicions denunciades de la cria en granges se suma, en el cas de les femelles, ser utilitzades per a la reproducció artificial fins a límits irracionals tan sols per augmentar la productivitat, cosa que Aph Ko denuncia com una normalització de la cultura de la violació. Igualment, se les sotmet a tractaments hormonals i de selecció artificial per a la producció contínua de, per exemple, llet i ous. Algunes autores ecofeministes veganes entenen que seria contradictori per a persones que es considerin feministes consumir productes d'origen animal.

Com a la majoria dels moviments i dins dels feminismes, també hi ha veus que difereixen. Algunes posicions defensen el consum de carn, sempre que la seva provenença sigui de llocs que respectin el benestar animal i condemnin el maltractament. En aquesta línia, també s'argumenta que menjar carn és continuar la cadena alimentària i, per tant, respectar els cicles naturals. Altres veus feministes parlen de contextualitzar personalment, geogràficament i temporalment el consum de carn en el que s'anomena un vegetarianisme moral contextual, és a dir, entendre que els hàbits alimentaris depenen d'un gran nombre de variables i que moltes persones no tenen capacitat de decisió sobre la seva alimentació, sobretot en el cas de dones damunt les quals pesen diverses capes d'opressió. Aquests arguments han estat rebutjats per feministes com la filòsofa Catia Faria, la professora de Filosofia Maria Medina-Vicent o la historiadora de l'art ecofeminista Laura Rodríguez Peinado, sobre la base que, si reconeixem la relació existent entre els diversos tipus d'opressió, la defensa d'una de les causes ha de ser simultània a totes les altres. Avui, en el nostre context tenim infinitat de recursos que permeten mantenir una alimentació equilibrada, sana i vegana. La base d'aquesta dieta són els llegums, els cereals i les verdures que, a més, són més barats que els productes carnis, el peix o el marisc.

L'escriptora nord-americana Alice Walker, l'any 1982, ja argumentava que els animals del món existeixen per algun motiu. No van ser fets “per als humans”, de la mateixa manera que les persones negres no van ser fetes per a les blanques o les dones per als homes. Analitzar, entendre i situar per què els feminismes i el veganisme són components inseparables de la mateixa cosmovisió -combativa amb el capitalisme i el patriarcat, empàtica amb l'entorn i qui l'habita i que consideri que un futur més just, igualitari i sostenible-, comença i es lluita en la quotidianitat. I, per descomptat, aquesta quotidianitat passa pel que posem cada dia al plat. ●

CERTA PUBLICITAT ENCARA ASSOCIA EL CONSUM DE CARN AMB LA SEXUALITZACIÓ DELS COSSOS FEMENINS I ALS “HOMES AUTÈNTICS”

Lectures per devorar i no ser devorades (pel sistema)

LA RECOMANACIÓ DE **SUSANNA MIQUEL I COLL**

Vivim en un món de desigualtats creixents i desesperança, on els partits extremistes guanyen terreny. Ens cal un discurs ideològic sistematitzador, que aconsegueixi explicar la complexitat de la realitat a partir d'uns fonaments sòlids i compartits. Ara bé, també són fonamentals els relats que cultiven l'empatia i les emocions compassives, indispensables per generar solidaritat i sentiment de comunitat. Per això us plantejem un menú pensat per satisfer la fam d'una societat més justa i lliure. De primer plat, us portem l'assaig *Capitalisme caníbal*, de Nancy Fraser (Tigre de Paper, 2023), on l'autora aconsegueix exposar els principis bàsics del marxisme i unir-los a les reivindicacions dels moviments feministes, ecologistes i antiimperialistes. Amb una capacitat d'anàlisi molt lúcida, Fraser ens proposa ampliar els conceptes de *capitalisme* i de *socialisme*. L'autora fa ús de la metàfora de l'uròbor –una serp que es mossega la cua i s'acaba devorant a si mateixa– per mostrar-nos les contradiccions del sistema capitalista: un model econòmic que, per continuar produint sense límits i per sostenir-se a ell mateix, destrueix el que és indispensable: depreda la naturalesa, esclavitzava els països de la perifèria, invisibilitza i parasita les tasques reproductives i deslegítima els poders públics. Par aturar tot això, clama Fraser, cal tornar a posar la vida i els vincles al centre. Segurament, no expliquem res de nou a militants i erudits, però *Capitalisme caníbal* és un bon llibre per endreçar les idees i oferir un punt de vista global de les lluites de les esquerres. Vaja, ideal per anar obrint la gana. De segon, per a qui que creu que la veritat es veu més clara a través de la ficció, Leila Mottley ens explica les misèries d'un sistema socioeconòmic depredador a *Criatures nocturnes* (Edicions del Periscopi, 2023), però no fa referències a acadèmics, ni utilitza arguments analítics ni històrics.

Ho fa a través de Kiara, una adolescent que ha crescut en una ciutat californiana, Oakland, en procés de gentrificació, a qui li arriba una ordre de desallotjament. La història de Mottley és dolorosa per la realitat que desprenen les seves tragèdies, però ens aboca a la tendresa quan trobem refugi en els lligams entre els personatges. Per postres, tot i que llegir llibres punters i autors influents en la nostra llengua sempre ve de gust, no cal anar als Estats Units perquè ens expliquin les deficiències del capitalisme. L'obrador català no els té res a envejar en aquest aspecte. Tenim escriptores que saben captar la dificultat d'escollir lliurement el camí a seguir en un món controlat per la mà invisible del mercat i, tot i això, encara trobar espais per l'admiració i l'amor. Per posar-ne un exemple, Òmnia L'Bakkali s'acaba d'estrenar amb *Un far a tres minuts de casa* (Columna, 2023), que narra les vivències d'una jove, filla d'immigrants marroquins, que intenta emancipar-se en una societat mercantilitzada i racista. Per acabar de llepar-se'n els dits, a les arrels de les esquerres dels Països Catalans trobem grans intel·lectuals i polítics que han analitzat la realitat històrica, econòmica i social de la nostra terra des de diversos vessants del catalanisme popular. Alguns estan sent recuperats a la col·lecció Fil Roig, també de Tigre de paper. I si algú s'ha quedat amb gana, pot tastar *No siguis tu mateix*, d'Eudald Espluga (Destino, 2022), un assaig sobre els efectes del neoliberalisme en el benestar i la salut mental de la generació millennial. Us ha quedat un budell buit? Això esperem! Les històries i reflexions d'aquestes lectures omplen més si ens inspiren a organitzar-nos i traslladar-les a les nostres lluites quotidianes, així que, per matar el cuc, us recomanem que les discutiu i les porteu a la pràctica amb els vostres companys i companyes.

NARRATIVA

Criatures nocturnes

Leila Mottley

Traducció de Núria Busquet

Molist

Edicions del Periscopi, 2023

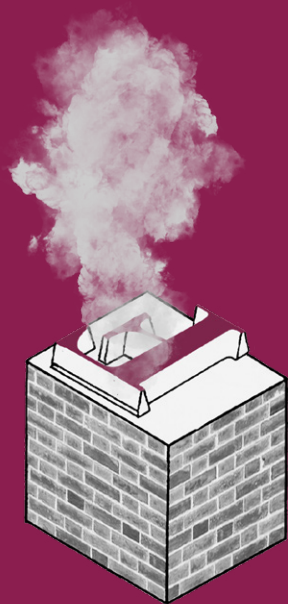
376 pàgines

 Les Voltes
LLIBRERIA

La Llibreria Les Voltes va obrir les portes el 1963 a la plaça del Vi de Girona, fruit de les inquietuds i esforços de més de quaranta persones. Nascuda durant la dictadura franquista com un espai de resistència per la defensa de la llengua, la seva tasca principal és difondre la literatura i la creació cultural en català, així com promoure el coneixement del territori i la història dels Països Catalans.

GALERADES DE FEMINISME

TEXT: **GEMMA MARTÍNEZ**
IL·LUSTRACIÓ: **MARIA CONILL**

A cavall del segle XIX i el XX sorgeix el periodisme protagonitzat per dones, sovint associat a les idees republicanes, l'anarcosindicalisme i el moviment obrer, que als Països Catalans va produir escriptores i publicacions rellevants

La premsa ha estat, des dels orígens del feminisme, una eina per a la difusió d'idees, la formació i la participació política. A grans trets, la societat dels temps passats establia l'espai públic com el destinat als homes i el privat a les dones. En aquest context, l'escriptura fou una de les primeres esclatxes a través de la qual les dones van obrir-se pas per a participar en l'espai públic. Dones pioneres que escrivien sobre la igualtat intel·lectual de gèneres, el dret a una educació igualitària o el dret de totes a poder accedir a millors treballs.

Les primeres expressions escrites que reivindicaven una millora en la situació social de les dones van aparèixer, en el nostre entorn, cap a mitjan del segle XIX, de la mà dels socialismes utòpics. Publicacions com *El Pensil Gaditano* -que, després de diversos canvis de nom, va acabar denominant-se *La Buena Nueva* (1856-1866)- recollien les idees de pensadors com Charles Fourier o Étienne Cabet i apel·laven a la llibertat educativa, laboral o amorosa. Segons la historiadora Gloria Espigado, els socialismes utòpics van tindre pes sobretot en alguns territoris de la península Ibèrica com Cadis o Barcelona, on aquestes escriptores fourieristes i les seues idees utòpiques van conformar un precedent per a la posterior premsa republicana escrita per a dones i el seu llegat feminista.

VEUS FEMENINES, IDEES LLIURES A partir del Sexenni Democràtic (1868-1874) es produeix una eclosió de la premsa liberal arreu de l'Estat espanyol amb alguna capçalera que encara perviu avui com *La Vanguardia* o *Las Provincias*. Així bé, les publicacions signades per veus femenines es trobaven acotades sobretot en la premsa més política lligada al republicanisme, el lliurepensament o els primers corrents socialistes i anarquistes.

La participació de les dones en la premsa política va créixer durant els anys del Sexenni i la posterior Restauració (1874-1931). La historiadora alacantina Maria Dolores Ramos assenyala la creació d'una xarxa de mitjans de comunicació lligats a la cultura política republicana de la qual les dones van formar part i van aprofitar per a fer demandes envers la seua situació. Entre altres qüestions, s'hi abordava l'assumpte de l'emancipació de la dona de la mà de noms com Matilde Cherner, Modesta Periú o Magdalena Bonet i Fàbregues. Aquesta darrera va participar en els cercles republicans a les

Illes i va publicar en diversos diaris animant les dones a posicionar-se a favor d'assumptes com el matrimoni civil o els moviments per la pau; concretament, contra les guerres colonials d'aquell moment.

Així bé, a banda de participar en publicacions afins, també van aparèixer revistes i diaris escrits i coordinats només per dones. Un exemple va ser *La conciencia libre*, setmanari que va néixer a València l'any 1896 de la mà de Belén Sárraga i Amalia Carvia Bernal. La revista es presentava amb el subtítol de *Justicia, libertad y fraternidad* i comptava amb la participació d'escriptores d'arreu de la Península com Maria Trulls Algué, Ángeles López de Ayala o Concepción Arenal. Aquesta publicació de caràcter republicà i lliurepensador recollia escrits que apel·laven a la igualtat intel·lectual de les dones i a l'educació com a front per a l'alliberament. Es va fer ressò de les demandes del primer associacionisme femení i republicà de València, perquè mantenia una estreta connexió amb l'Associació General Femenina (AGF), una agrupació vin-

els anys posteriors a l'AGF i *La conciencia libre*, on va continuar participant en premsa republicana, escrivint en el diari blasquista *El Pueblo*. Va fundar una publicació de caràcter feminista l'any 1915, *Redención*. Juntament amb la seua germana Ana Carvia i altres activistes republicanes va dur a terme també diversos projectes educatius per a dones de classe treballadora, com una escola nocturna i la fundació d'una biblioteca.

Però parlar de pioneres del periodisme i de les idees feministes als Països Catalans no seria possible sense esmenar el nom de Dolors Monserdà (Barcelona, 1845 - 1919), escriptora catalana pionera a plantejar els problemes socials de les dones a la premsa del seu entorn. Va col·laborar en publicacions com *La Renaixensa*, *La Llar*, *La Il·lustració Catalana* o la revista *Feminal* (1907-1917). També és coneguda per novel·les i pels assajos com *Estudi feminista*, *Orientacions per a la dona catalana* (1909) o *Tasques socials* (1919).

Al costat de Monserdà destaquen altres dones que van fer aportacions al periodisme català de la sego-

de Ayala o Teresa Claramunt, entre d'altres. Va arribar a publicar més de 1.200 articles.

AL COSTAT DE LA PREMSA OBRERA Les dones republicanes també foren pioneres en les primeres mobilitzacions obreres del tombant de segle. La presa de consciència de moltes d'elles va estar lligada a la defensa del seu treball i la millora de les seues condicions materials.

Cinc anys després de la fundació de *La conciencia libre* a València, va néixer el periòdic *Humanidad libre*, primera publicació a declarar-se feminista i anarquista a la Península. Tenia com a objectiu educar en la "qüestió social" i difondre l'actualitat d'altres agrupacions de dones i de les societats obreres que es mobilitzaven, tant en l'àmbit ibèric com en l'internacional. Però no només plantejava les qüestions relacionades amb la desigualtat de gènere, sinó també de classe.

Poc després del seu naixement, *Humanidad libre* es va dissoldre per passar a dir-se *El Corsario*, per a demarcar-se de la idea de ser només un mitjà feminista, i voler donar veu a "quants en aquesta societat siguin atropellats, explotats i escarnits, sense cap distinció de sexe". Aquesta posició era comuna en diferents grups de dones, perquè per a elles el feminisme era una lluita més que s'unia a altres per a aconseguir l'alliberament humà.

Algunes historiadores han determinat que Elena Just (València, 1871 - mort en data desconeguda) fou la fundadora d'aquesta capçalera, que també fou l'òrgan de la Societat Femenina de València. La figura de Just no ha estat mai del tot definida políticament. Alguns estudis la situen com a predecessora del feminisme anarquista, d'altres l'han ubicat en els cercles del republicanisme i la maçoneria. Fou coneguda a València sobretot per la seua implicació en l'educació racionalista i pels cercles lliurepensadors, també fou impulsora de la *Sociedad bien de obreras* en 1899, juntament amb la mestra republicana Carmen Soler, des de la qual es va promoure la coneguda vaga de les filadores de València l'any 1902.

Els límits entre el republicanisme, el socialisme o l'anarquisme en el context del canvi de segle no estaven del tot clars. La confluència d'idees era comuna en diferents espais i mitjans. De la mateixa manera que van néixer publicacions de la mà de grups republicans de caràcter més intel·lectual, també ho van fer d'algunes societats obreres, com el cas de les espartenyeres d'Elx.

La Unió, Societat Feminista de Resistència i Socors Mutus d'Elx, in-

A partir del Sexenni Democràtic (1868-74) sorgeixen mitjans de línia republicana en què ja es parla de l'emancipació de les dones

culada al blasquisme, corrent republicà propagat per l'escriptor Vicent Blasco Ibáñez que va tindre molta força al País Valencià al tombant dels segles XIX i XX.

Tant Belén Sárraga com Amalia Carvia van ser dues figures molt actives del republicanisme de l'època. Sárraga (Valladolid, 1874 - Ciutat de Mèxic, 1951), s'establí a València amb la seua família i al cap de poc temps va impulsar la formació de *La conciencia libre* i de l'Associació General Femenina (AGF). Fou una veu present en els cercles lliurepensadors del moment, fins al punt d'actuar com a representant de l'Estat espanyol en les conferències per la pau de la Haia l'any 1902. A principis del segle XX es va traslladar a Catalunya, on va participar de la Societat Autònoma de Dones de Barcelona juntament amb noms com Ángeles López de Ayala o Teresa Claramunt.

Pel que fa a Amalia Carvia (Cadis, 1861 - València, 1949) va continuar residint a la capital valenciana

na meitat del segle XIX, com Carme Karr, Agnès Armengol o Maria Josepa Massanés. Moltes van coincidir a la revista *Feminal* impulsada i coordinada per Karr, amb una mentalitat més professional. S'escrivien notícies, reportatges i cròniques, tant d'assumptes locals com internacionals, i s'informava dels moviments per l'emancipació de les dones en altres àmbits com l'Estat francès, les illes Britàniques o Amèrica.

Al marge d'aquest grup, cal esmentar Amalia Domingo Soler (Sevilla, 1835 - Barcelona, 1909). Lligada al corrent lliurepensador i a l'espiritisme, va començar a escriure en publicacions com *La Luz del porvenir* o la *Revista de estudios psicólogos de Barcelona* als anys setanta del segle XIX. Una dècada més tard trobem en la seua producció un gir evident cap al pensament més feminista. Escriurà en defensa de la dignificació del treball per a les dones i formarà part de l'associacionisme de finals de segle juntament amb Ángeles López

tegrada dins de l'Agrupació Socialista Femenina, va fundar l'any 1912 un diari que prenia el nom de *La voz femenina*, dirigit per Adelfa Blasco Mendiola, mestra sindicalista i republicana. Com altres publicacions del seu àmbit, tenia com a objectiu la defensa dels drets de les dones treballadores, la seua formació i il·lustració per assolir l'emancipació.

La premsa esdevenia un espai per a la difusió d'idees, però també una eina d'aprenentatge i difusió d'una nova manera d'entendre el món, més igualitària. Les publicacions escrites solament per dones van ser diverses, però moltes de les impulsores també escrivien en altres mitjans, obreristes, republicans, socialistes o anarquistes.

Un exemple d'aquesta proactivitat fou Teresa Claramunt i Creus (Sabadell, 1862 - Barcelona, 1931), referent del feminisme anarcosindicalista. Claramunt fou treballadora de la indústria tèxtil i membre d'organitzacions del primer sindicalisme anarquista com la Secció Vària de Treballadores Anarco-col·lectivistes de Sabadell i de la Federació de Treballadors de la Regió Espanyola (FTRE).

A més de treballar a la fàbrica i de l'activitat societària, Claramunt fou publicista i propagandista en diferents mitjans del moment. Va fer seguiment del Procés Montjuïc des de les pàgines de *El Progreso* (el judici militar contra les persones acusades d'executar un atemptat durant la processó de Corpus de 1896 al carrer dels Canvis Nous), fou impulsora de les revistes *El Productor* (1901) i *El Rebelde* (1907-1908) i va col·laborar amb publicacions com *La Tramontana* o *La revista blanca*.

Amb una trajectòria lligada a la de Claramunt, destaca una altra Teresa, Mañé Miravet, coneguda amb el nom de ploma de Soledad Gustavo (Cubelles, 1865 - Perpinyà, 1939). Malgrat que el seu recorregut fou més de caràcter intel·lectual, va coincidir participant-ne tant en *La Tramontana* com en *El Productor* o *La Ilustración de la mujer*, entre altres.

Però Teresa Mañé és coneguda sobretot per la fundació de *La Revista Blanca* (1898-1936), juntament amb el seu company Joan Montseny. Va ser una publicació que abastava disciplines com la sociologia, la divulgació artística o científica i que tenia com a referència la publicació francesa *La Revue Blanche*. El seu leitmotiv era l'educació i la formació de les classes populars, així com estendre el pensament anarquista.

El naixement de *La Revista Blanca* es va veure motivat per la re-

pressió que el moviment anarquista va viure a la Catalunya del canvi de segle, i va comptar amb la participació de moltes personalitats de la Generació del 98, malgrat que la seua orientació era obertament àcrata. La revista va tindre dues èpoques amb un parèntesi entre 1905 i 1923 i va ser dirigida, successivament, Joan Montseny, després per Mañé i, finalment, per la filla d'ambdós, Federica Montseny. Aquesta publicació va suposar una font de coneixement i idees innovadores per a la societat de l'època: el dret a l'avortament, l'amor lliure o la regularització d'espais per a exercir la prostitució.

LES PRIMERES PROFESSIONALS
El XX va ser el segle de la cultura i la comunicació de masses, de les guerres mundials i de la caiguda de molts imperis. En tot això, el periodisme va tenir un paper fonamental i les dones van formar-hi part de manera molt activa. Durant el primer terç del segle, van emergir figures com Irene Polo (Barcelona, 1909 - Buenos Aires, 1942), periodista col·laboradora de

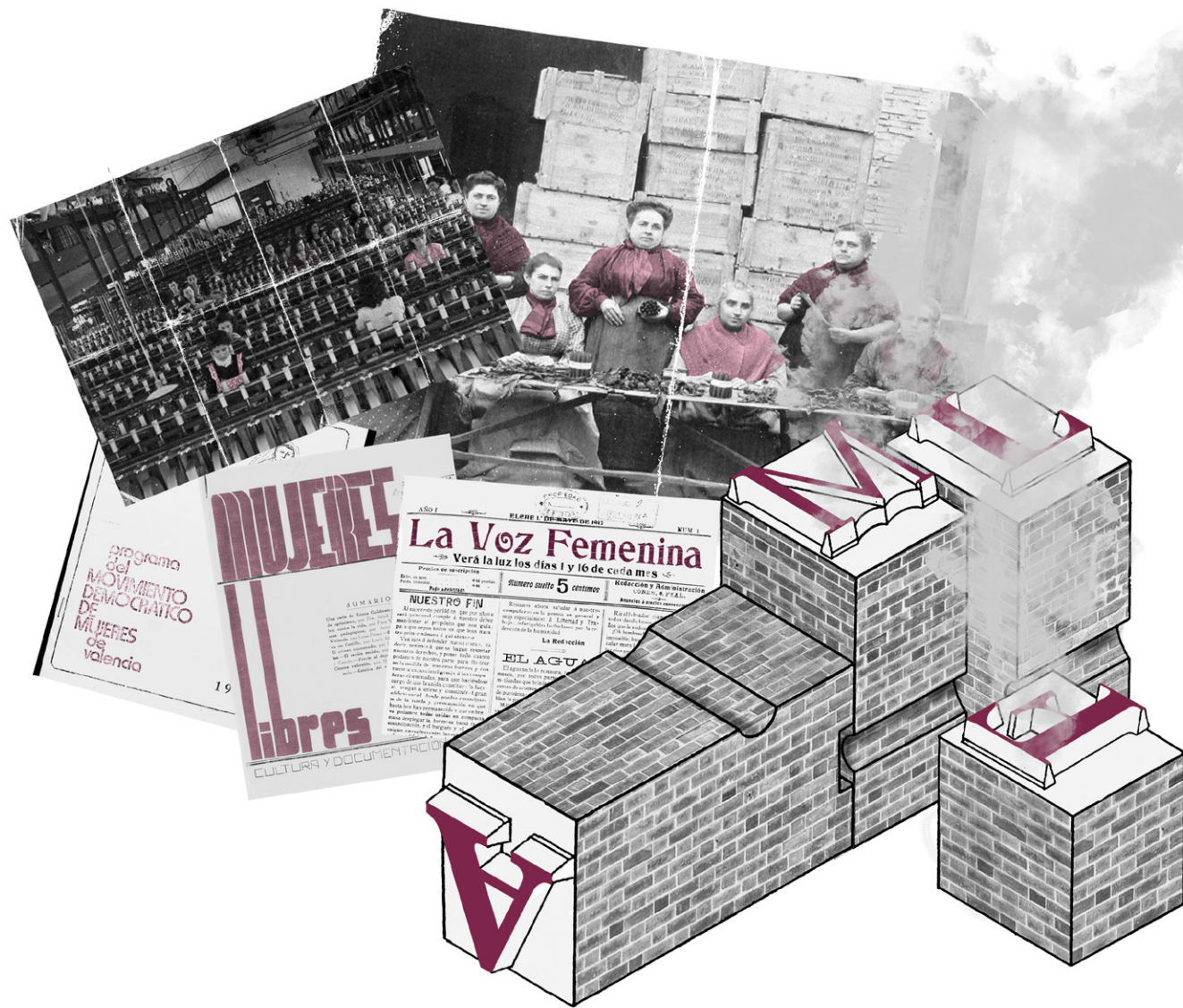
la revista cultural *Mirador* i cronista de *La Humanitat* o *L'Opinió*, entre altres capçaleres vinculades a diverses faccions d'Esquerra Republicana de Catalunya. Polo va cobrir fites com les vagues de potassa a Sallent el 1933. Contemporània a ella fou María Luz Morales (la Corunya, 1899 - Barcelona, 1980), que va ser la primera dona a dirigir un diari a l'Estat espanyol. Va assumir el timó de *La Vanguardia* en ser col·lectivitzada durant els primers mesos de la Guerra Civil espanyola. Va col·laborar també amb moltes altres publicacions, com *El hogar y la moda* o el *Diari de Barcelona*.

A la premsa més militant, les publicacions dels anys vint i trenta del segle XX estaven molt més marcades políticament. Les cultures polítiques obreristes s'havien anat allunyant del republicanisme més liberal per plantejar idees més revolucionàries. En aquest context, també el feminisme avançava en les seues posicions i reflexions i els grups, associacions i sindicats femenins creixien en nombre i

organització. Una de les publicacions més rellevants dins d'aquest context va ser *Mujeres Libres* (1936-38).

Mujeres Libres fou una organització de dones anarquistes que va néixer a Madrid juntament amb la seua revista homònima. Les principals impulsores en van ser Amparo Poch, Lucía Sánchez Saornil i Mercedes Camposada. Aquestes van fusionar-se amb el Grup Cultural Femení de Barcelona i van expandir l'agrupació arreu del territori peninsular, fins a assolir les 28.000 associades i 170 agrupacions durant els anys de la Guerra Civil.

La revista es presentava com una eina d'educació per a les dones i els grups socials menys polititzats. Va comptar amb el suport de conegudes militants anarquistes com Federica Montseny o Emma Goldman, però també de moltes dones menys conegudes. Fou una revista escrita i dirigida per dones que, segons la historiadora Mary Nash, va tindre un paper educatiu decisiu durant els anys que es va publicar. ●

La mort com a desafiament

“De vegades m’angoixa. De vegades li tinc por. De vegades em resulta indiferent i d’altres, les més freqüents, crec que la mort i el naixement són germans. Que la mort ocorre perquè el naixement sigui possible. I que hi ha naixements per confirmar que la mort mai mata del tot”. Això deia l’escriptor uruguaià Eduardo Galeano en una entrevista per a la revista *Ñ* [suplement cultural del diari argentí *Clarín*]. I ho va escriure també a la trilogia *Memoria del Fuego* (1982-86): “Naixeran i tornaran a morir, i una altra vegada tornaran a morir i una altra vegada naixeran. I mai deixaran de néixer, perquè la mort és mentida”.

La mort és un desafiament perquè quan es presenta desafia i trontolla tot el que creïem saber. Per a cada persona serà un procés diferent, però sovint implica un viatge de qüestionament sobre tot l’establert. Ocorre perquè, encara que hàgim escoltat i llegit molt sobre la temàtica que ha acompanyat sempre la humanitat (i la continuarà acompanyant), l’experiència personal, la vivència, mostra tot el que necessitem desaprendre. La vivència directa amb la mort (sigui la mort o el dol per la mort d’un ésser estimat) desafia el pensament únic.

Hi ha un relat únic (més present a la nostra societat occidental actual, no en altres èpoques ni en altres cultures), amb més poder, construït i acceptat sobre com ha de ser un dol, com s’ha de viure, des de la rigidesa d’estructures morals, culturals, educatives, polítiques, religioses. Per això és important construir els nostres relats, guiar-nos per la nostra intuïció, obrir-nos a experimentar. Quan va néixer Luto en Colores, fa gairebé deu anys, després de la meua pròpia vivència, es va obrir aquest espai sense judici, aquell espai en què es feia evident la diversitat emocional i vivencial que experimentem en el procés de dol i que no sempre és fàcil expressar per al judici extern (i l’intern).

La mort ens convida a desaprendre el que s’ha après, a escoltar-te, escoltar els altres, indagar, obrir la ment i el cor. Requereix humilitat, perquè només des de la humilitat la ment es pot obrir a descobrir quelcom nou i aprendre. Com va dir el físic Albert Einstein, “la ment és com un paracaigudes... Només funciona si la tenim oberta”.

Desafia la rigidesa mental, els dogmes ideològics, perquè és molt més gran i no es pot ficar en una capseta sota unes etiquetes còmodes. La mort és una mestra que ve a moure i a remoure, porta un canvi, és una energia de renovació, transformació, i ens dona la possibilitat d’integrar aquest canvi a les nostres vides per entendre el que és veritablement essencial, resignificar la nostra existència, fer de la vida una experiència valuosa, encara que en aquesta experiència cal transitar també pel dolor.

La mort desafia també la supèrbia intel·lectual. Hi ha un coneixement molt valuós que resideix en l’àmbit acadèmic, científic, intel·lectual. Però hi ha un altre coneixement igualment vàlid que emergeix de la saviesa popular, de les persones que atresoren un saber profund i meravellós sobre la mort des del que és quotidià, natural, i que sovint és menyspreat i ridiculitzat. En totes les èpoques, tots els llocs, totes les cultures, hi ha hagut aquesta idea de relació i comunicació amb el món de l’invisible, amb els qui ja no hi són físicament. Aquestes vivències formen part del procés de dol i del coneixement sobre la mort. Quan ens obrim a escoltar podem canviar vells patrons i avançar. Aquestes vivències estan en els nostres sistemes familiars (encara que no ho sapiguem per què, com que no en parlem, no es menciona), a la veïna, als teus amics, a la cultura egípcia, a les comunitats indígenes de Llatinoamèrica, a la cultura mexicana, al món rural de Galícia, a la cultura celta... El que avui es coneix com a Halloween neix de la celebra-

ció cèltica del Samaín. Per als nostres ancestres celtes s’obria aquest portal màgic que permet la trobada entre el món dels vius i el món dels morts, de la mateixa manera que se celebra al Dia de Morts a Mèxic i que retrata perfectament la pel·lícula *Coco* [de les factories Disney i Pixar, 2017]. La festivitat cèltica estava relacionada amb la terra, el final de les collites, l’inici del nou any cèltic. La cultura cèltica tan present a la península Ibèrica durant segles, va deixar aquesta tradició a Galícia. Des d’aquí va passar a Irlanda i els emigrants irlandesos la van portar a Amèrica. El Samaín no és el “Halloween gallec”. És al revés. El Halloween nord-americà és el Samaín gallec i cèltic (transformat i readaptat).

La imposició del monoteisme, per la via del cristianisme, a través de l’imperi romà a la península Ibèrica va fer que s’intentés esborrar la cultura celta i que totes aquestes celebracions de mort plenes de vida i connexió es consideressin paganes i es reconvertissin en el que avui es coneix com el Dia de Tots Sants o Dia dels Difunts.

La mort obre (i tanca) interrogants quan comencem a connectar i recuperar tota aquesta saviesa popular ancestral. En totes les èpoques i totes les cultures, la humanitat ha abordat la mort i el comiat dels seus éssers estimats. Rescatar aquest llegat dona pistes sobre els processos que viurem. Gran quantitat de pensadors i pensadores han abordat aquestes grans

La cloenda del
cicle vital ens
iguala, però també
l’experiència de
dolor per la pèrdua
d’algú estimat dissol
prejudicis, entesos
com a fronteres
del judici

L'experiència de la pèrdua de la vida s'ha construït socialment al voltant de la por com a mecanisme de control, quan és un procés que fa trontollar-ho tot, que pot arribar a ser sanador i alliberador

qüestions, però és sobretot en el saber dels pobles, en el que és quotidià i popular, on trobem la riquesa de coneixement i la diversitat de vivències.

I juntament amb aquesta diversitat, alhora, la mort ens iguala a tots els éssers humans. Tota la humanitat que ara habita la Terra desapareixerà, tots morirem. També l'experiència de dolor per la pèrdua d'un ésser estimat ens iguala, dissol les fronteres del judici, els prejudicis. Quan persones porten dol posen en comú el seu dolor, la identificació amb el dolor de l'altre genera vincles de sanació. Davant la vulnerabilitat no hi ha separació, no existeix "l'altre" com a enemic. La mort ens despulla, fa que caiguin les etiquetes, els personatges, els odis. No sempre. Podem decidir viure i morir odiant o guarir les nostres ferides.

La mort com a despertador. La mort d'un ésser estimat o la proximitat de la pròpia mort ens posa davant la pantalla del que és realment essencial de la vida. Tot el que és superflu, el que ocupa tant espai a la ment, s'esvaeix. Ens ancora a la consciència més profunda de qui som i què volem fer

amb la nostra vida, més enllà de les aparences, les etiquetes o el personatge amb què sobrevivim, però no vivim. La mort és font de vida, ens ensenya a viure millor. Possibilita la vida. Com la tardor. L'arbre es pot desprendre de les fulles, les deixa anar, deixant espai perquè neixin nous brots. I les fulles que han caigut nodreixen la terra, la paguen, per facilitar el creixement de noves plantes i nous arbres en aquest cicle interminable de la vida que impulsa la Mare Natura.

La mort com a força creativa, energia transformadora que s'expressa des de l'essència que som quan no ens bloqueja la por. Mirar les nostres pors, entre elles la gran por a la mort, és la manera de posar-hi llum i comprensió per poder transitar-la, abordar-la, sense que ens manegi al seu antull. Elisabeth Kübler-Ross, psiquiatra, tanatòloga i escriptora, va veure com s'evadia el tema de la mort constantment entre els mateixos professionals de la salut, els que s'enfronten a la mort cada dia. Aquesta por d'abordar-la, de parlar-ne, de comentar-ho, de compartir, s'estén per la major part

de la societat. Ens costa mirar-la de cara. "El regal més gran de la humanitat, i també en la seva maledicció més gran, és que tenim lliure elecció. Podem prendre les nostres decisions construïdes des de l'amor o des de la por", deia. És possible integrar l'experiència del final de la vida o del dol des d'un lloc més amorós. No sabem com serà el nostre final, però sí que

podem treballar molt sobre com està sent la nostra vida.

La por a la mort, a morir, és una de les pors més arrelades a l'ésser humà. Alhora, és una poderosa eina de control. Ens hem desnaturalitzat tant (el tabú de la mort a la nostra societat occidental fa que no en parlem, no ho compartim, no transmetem coneixement i vivències) que la possibilitat de mort o de pèrdua ens paralitza. Aquesta por a morir ha estat tradicionalment utilitzada pels poders polítics, econòmics, religiosos i mediàtics, per manipular i controlar. Per sotmetre voluntats. Per això, davant l'amenaça (real o fictícia) que alguna cosa ens pugui *matar*, som capaces de fer fins i tot coses que desafien el sentit comú propi, la nostra veu interna, la nostra saviesa personal. L'anul·lem, deixem d'escoltar-nos. Perquè la por ens bloqueja, ens paralitza, ens fa ser titelles, ens sotmet.

La consciència de la mort ens fa més lliures, per això cal parlar-ne, compartir, transformar pors... Perquè ens ancora a la vida d'una altra manera i ens fa menys manipulables. ●

TEXT: **SILVIA MELERO ABASCAL**
COMUNICADORA, TERAPEUTA HOLÍSTICA
I CREADORA DEL PROJECTE LUTO EN
COLORES

IL·LUSTRACIÓ: **ADRIÀ RAMÍREZ**

L'amnistia reforça o deb

L'ESTAT HÒ TORNNARÀ A FER

L'amnistia contribueix a desactivar el conflicte perquè amaga la repressió patida sota l'estora. Durà l'alegria a algunes cases, però arriba molt tard per a milers de persones a qui la maquinària judicial ja ha trinxat la vida: perquè els ha arxivat les denúncies pels abusos soferts, o perquè hi ha respost imposant condemnes mínimes o, fins i tot, sonores absolucions, després d'anys de patir per l'amenaça dels muntatges policials i les peticions de presó exagerades. La llei d'amnistia serà beneficiosa per a alguns, però no evitarà ser injusta si exclou de la llista alguns delictes, els procediments resultants de mobilitzacions al País Valencià o a les Illes, els de protestes no 100% independentistes; o perquè el seu àmbit d'aplicació s'esgotarà algun dia -potser el 17 d'agost d'enguany, segons la proposta de Sumar.

I l'Estat, a part de disculpar abusos i fer-se perdonar a Europa les causes del Tribunal de Drets Humans, desactivarà la seva maquinària repressiva? Els sectors espanyols més fervents de l'amnistia, els de Sumar, no han complert ni la promesa estrella d'eliminar la llei mordassa. Així estem. L'endemà d'aprovar-se l'amnistia, si gosem sortir al carrer, correm el risc de no poder-nos-hi acollir fins que es faci una altra llei similar, i això passarà quan s'hagi de tornar a negociar una investidura.

Quin missatge llancem a les persones represaliades? Desarmem l'Estat dels seus mecanismes de repressió i de guerra bruta? Avancem

en la superació de la por a la repressió? Encarem amb conscienciació militant i múscul antirepressiu la repressió que vindrà quan la mobilització independentista repregui el bon camí? O continuem alimentant l'independentisme de l'unicorn que creu que als despatxos dels polítics s'arreglarà tot i que no caldrà llençar ni un paper a terra?

Se'ns diu que amb l'amnistia arriba el reconeixement del dret d'autodeterminació. També ens ho deien amb els indults. O abans, amb la taula de diàleg. Observant la reacció de la *caverna* espanyola contra aquestes mesures ens ho podríem arribar a creure. Però no. Mai va ser així i tampoc ho serà ara. El camí de l'autodeterminació requereix quelcom més que una amnistia. Per si sola, l'amnistia no constitueix el reconeixement de cap dret.

Poc ens hauria d'importar el que digui l'enemic, el PSOE, que des de fa sis anys afirma que tot el que fa és per pacificar Catalunya. Però, quan amb els nostres fets els donem la raó, fòtut; perquè fins i tot els nostres se'ls acaben per creure. És l'espiral del desànim, que ens aparta dels carrers, malgrat tenir més motius que mai per seguir declarant-nos independentistes.

Se'ns diran excel·lències i miracles de l'amnistia per justificar el fet d'haver negligit l'oportunitat històrica de bloquejar la formació del govern de l'Estat. Potser fins i tot se'ns dirà que hem de creure cegament en la *jugada mestra* d'un retornat Carles Puigdemont. Nosaltres, de

moment, continuem constatant que ens allunyem de la tasca de preparar el carrer per resistir i superar els nous embats repressius. Creiem que la lluita és l'únic camí i ho diem alt i clar. Encara que insistir en aquesta idea ens faci perdre simpaties. Aprofitarem l'amnistia que ens imposen, però que no ens enganyin. La maquinària repressiva està intacta i l'Estat, quan vulgui, ho tornarà a fer. Hi estarem preparades?●

EVA POUS
ADVOCADA I MEMBRE
D'ALERTA SOLIDÀRIA

ilita l'independentisme?

UN PAS ÚTIL PER CENTRAR LA REIVINDICACIÓ

Aproximar-se al debat públic sobre l'amnistia té una notable potencialitat tòxica, per l'elevat contingut d'emocionalitat política dels contextos que condicionen i motiven la seva aparició.

Evidentment, l'amnistia, a diferència de l'indult, és una llei i, com a tal, emana del poder legislatiu, l'únic dels tres poders clàssics que té legitimació popular directa. I és una llei política amb efectes penals similars als de l'indult: ambdós extingeixen la responsabilitat, però l'amnistia no requereix una condemna prèvia. En realitat, aquesta és una de les poques similituds que hi ha entre ambdues figures. L'indult és clarament una mesura de gràcia i l'amnistia no.

L'amnistia, en tant que norma jurídica de rang legal, emana del poder legislatiu i expressa la *voluntas legislatoris*, que pot tenir la seva motivació a concedir gràcia o, també, a esmenar l'aplicació de la llei vigent duta a terme pel poder judicial. Això darrer també figura entre les atribucions del legislador en un estat democràtic i de dret.

Amb els límits establerts pels tractats internacionals respecte als crims imprescriptibles, el legislador pot dictar la llei que vulgui. Sota l'amnistia de 1977, en incloure, a l'article 2.1.6, "els delictes comesos pels funcionaris i agents de l'ordre públic", les Corts espanyoles van dictar una llei, almenys híbrida, de punt final. Per tant, el valor polític i el seu efecte en la dinàmica històrica de la reivindicació nacional dependrà de la llei que es dicti. D'entrada i vistes

algunes reaccions, no sembla que sigui clarament una derrota dels partidaris de la secessió.

La repressió comporta si més no una desviació de part de les energies del moviment per defensar els represaliats, i es corre el risc de perdre el nord de la reivindicació inicial. L'amnistia no era la finalitat, però això no vol dir que no sigui un pas útil i, potser, necessari per seguir.

En sostenir que el legislador pot dictar la llei que vulgui, m'alineo amb la part de la doctrina que considera que una llei d'amnistia està dins del marc constitucional. Entre les tesis contràries, n'hi ha que es basen a ampliar els efectes de la prohibició constitucional expressada sobre els indults generals, en identificar l'amnistia i l'indult com a part del dret de gràcia. Per tant, segons aquesta tesi, tots dos són una excepció al monopoli jurisdiccional de jutges i magistrats que només pot ser constitucional si expressament s'admet a la mateixa Constitució, la qual cosa succeeix només amb l'indult. Aquesta tesi resol la llacuna de forma contrària a la generalment admesa. Altres tesis contràries són més barroeres i utilitzen la invocació reduccionista de la igualtat, instrument de gran utilitat en la recent doctrina constitucional per laminar les competències autonòmiques i les polítiques de progrés.

Ara bé, que sostingui que una llei d'amnistia pels fets relacionats amb el procés seria ajustada a la Constitució, no vol dir que pronostiqui cap resultat de la revisió que, ben segur, en farà el Tribunal Constitucional.

Ens trobem des de fa anys amb un Constitucional que entén la seva funció com Ignasi de Loiola i Johann Eck havien entès la contrareforma de l'Església, que per ells era l'única que podia interpretar les escriptures, perquè la Bíblia no era un llibre qualsevol i els seus ensenyaments eren més complexos del que semblaven. Es necessitaven teòlegs cultes per interpretar l'obra i predicar el seu missatge als laics, i només la seva interpretació era la "veritat". Com més vetustes i allunyades de la realitat social siguin les escriptures revelades, més savis -i menys en nombre- podran ser els seus intèrprets. ●

ALEX SOLÀ
ADVOCAT

EL RELAT D'AMAN NÒLEM
ILLUSTRACIÓ: AITANA GIRÁLDEZ

Krarínia

–Què hem fet? –Es va demanar en Krun:0 mirant a través de la finestra ovalada, el que seria, en altres circumstàncies, un cel meravellós. Tot en tons vermells, taronges i porpres. Una escena melancòlica en cert sentit. Que, sense pensar en les conseqüències, podria haver estat plena de romanticisme. Potser, s’hauria embafat, però podria considerar-se romanticisme, al cap i a la fi.

9

«Oh! Què hem fet? Sembla que no n’aprenem, que és impossible que tinguem un regal tan indescriptible com aquesta segona oportunitat i la llancem com ja vàrem fer abans. Un pic i un altre estem condemnats a cometre el mateix assassinat. El mateix acabar amb tots els recursos disponibles com si fossin nostres.

8

«Quan vàrem arribar a Krarínia teníem totes les esperances posades a aquest nou planeta. Era la solució a tots els nostres problemes. Una segona oportunitat que no li donen a tothom. Érem especials, únics i importants. Què hi havia qualcú, o qualque cosa, allà, després de tot, que havia escoltat les nostres pregàries? En el poc probable cas que fos així, s’estaria pegant cops pel cap per haver-la donada a uns éssers horribles que no la varen aprofitar en absolut.

7

«En trobar Krarínia, ens vàrem disposar a terraformar-la de seguida. Un clon de la vella Terra. Un nou intent de fer-ho millor aquest cop.

«Un pic ja havíem esgotat tots els recursos de la roca, fent-la inhabitable, només hi havia una solució: o ens dedicàvem a fer una neteja total i radical, o anàvem a cercar un altre planeta on instal·lar-nos.

6

«Tot anava massa bé, era massa simple. Primer es va transformar l’atmosfera afegint els elements que faltaven. Primer l’oxigen, després l’argó. Això fa afavorir que el planeta es convertís en un lloc més amable i, a poc a poc, verd. Era fantàstic veure com aquella roca sideral seca i estèril s’anava transformant en una nova llar.

5

«S’hi varen introduir petits éssers vius, que havien de ser la primera passa evolutiva animal, d’una forma accelerada. Havien de fer que tot acabés d’encaixar. Un trencaclosques gegantí que, a poc a poc, deixés veure una imatge única, nova per una banda i coneguda per l’altra.

4

«Qui ens havia de dir que no érem els primers a arribar a Krarínia? Nosaltres, amb la nostra arrogància, posàrem un

peu damunt aquella pedra inhabitable i pensàrem que seria per a nosaltres. De fet, qui més podria viure allà damunt? O allà baix? O allà dedins?

3

«La primera injecció d’oxigen els va ser molesta. Les següents començaren a ser preocupants, problemàtiques i, finalment, fatals. Una mort lenta i cruel de la mà d’uns viatgers estrangers tan pagats de si mateixos que no podien adonar-se’n, o no els importava el que estaven fent. Un gran peu trepitjant la gespa. Què sent ella? Ens importa?

2

«Aquest petit problema es va poder solucionar, però. D’una forma un poc estranya, invasiva, potser. Però una solució que ens faria recordar aquest error nostre per sempre.

«Els pogueren alliberar-se dels seus cossos i nosaltres, en una ànsia de redempció, els vàrem acollir amb els braços i les ments oberts. I encara que semblí rar perdre la nostra intimitat, no és res comparat amb el preu de dur un altre genocidi damunt les nostres espatlles.

1

«Ai, però. Ai. Ningú es podia pensar que donar-nos una segona oportunitat no significa necessàriament que haguéssim après dels nostres errors. Sí, férem net a les nostres consciències prescindint de la solitud i la privacitat, però ho vàrem foteure tot un altre pic.

«No se sap com, però aconseguírem fer una segona Terra per tornar-la a omplir de merda. Contaminant els nous tresors que ens donava, de forma artificial, però generosa, Krarínia. Destruïnt de manera malaltissa, com un amant que no pot aguantar el grau de felicitat d’haver tornat a trobar l’amor. Massa bell, massa sa, massa innocent, massa viu. L’havíem de destrossar, i ho aconseguírem, sí senyor, massa bé i tot. No en va quedar res.

Ignició

«De fet, la destrucció es va fer tan bé que fins i tot rompérem l’equilibri natural original d’aquest mac espacial. Amb un nivell d’eficiència tal, que ja no va haver-hi marxa enrere.

«La descompensació al nucli farà d’aquesta terra que ens acollí, encara que primer de mala gana, explotí en milers de bocinets. Fems estel·lars que segurament tornaran per copejar-nos a la cara, tard o d’hora.

Sistemes actius, sortida de l’atmosfera

«Esper que si de debò hi ha qualcú o qualque cosa, no ens torni a donar una altra oportunitat. Ja n’hem tudat massa. ●

Contra les violències masclistes, una nova cultura organitzativa

JUDITH CIRAC I COMISSIÓ ANTIASSETJAMENTS DE LA XARXA D'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Arran del Balanç Social de 2022 de la Xarxa d'Economia Solidària (XES) que recullia dades de 2.029 persones treballadores de 120 iniciatives diferents de l'Economia Social i Solidària (ESS), s'ha pogut descriure quantitativament i posar magnitud per primer cop a l'assetjament en aquest àmbit.

Els resultats només corroboren el que totes ja sabíem: dins l'economia solidària també s'hi produeixen violències masclistes i hi trobem casos d'assetjament.

És cert que les dades poden tenir una doble lectura segons el grau de cruïsa que li vulguem donar: si comparem les nostres xifres (el 3,15% de les dones han patit o presenciat assetjament sexual en l'àmbit laboral) amb les dades generals de Catalunya (el 15,3%

de les dones han estat víctimes d'assetjament sexual en l'entorn laboral, segons l'"Enquesta sobre les violències masclistes a Catalunya 2021" del Departament d'Interior), observem que són percentatges molt allunyats. Tot i això, creiem que és inacceptable que en l'ESS hi hagi dones presenciant o patint assetjament, tenint en compte el discurs clar de rebuig cap a les violències, els rols de poder i les jerarquies que preval dins el moviment i el compromís amb els valors que promovem.

A banda d'aquesta dada general, ens sembla molt preocupant que encara hi hagi iniciatives de l'ESS (quatre, en concret) que, tot i ser co-neixedores d'un cas en el seu interior, no l'hagin abordat. També sorprèn que vora la meitat de les dones que

han presenciat o patit assetjament, no s'han sentit segures per a denunciar-lo dins la seva entitat. Aquest fet pot ser degut a molts factors i no tenim prou informació per analitzar-lo, però, sigui com sigui, és un percentatge molt elevat que confirma que les denúncies només són la punta de l'iceberg d'un problema més gran.

Un altre aspecte a fixar-se és el fet que en les preguntes de l'enquesta destinades a quantificar fins a quin punt s'està d'acord o en desacord amb algunes afirmacions relacionades amb la conciliació laboral i de cures, el repartiment de tasques reproductives, l'ús de paraula i la valoració de les aportacions o comentaris fets, la persona masculina sempre té una millor percepció de tots aquests aspectes que la persona femenina o la no-binària.

Tots aquests resultats ens indiquen que encara tenim molta feina per fer, que ens cal una revisió profunda i que ens hi hem d'involucrar totes, perquè l'única forma d'erradicar les violències masclistes passa per la implicació col·lectiva. I en aquest front comunitari la prevenció és clau: generar espais dins les organitzacions per formar-se, reflexionar i promoure la sensibilització en violències, privilegis, dinàmiques de rang, relacions de poder, comunicació assertiva; dotar-se d'eines i mecanismes de suport mutu per detectar a temps punts calents; revisar, en definitiva, la cultura interna organitzativa i relacional de les nostres entitats. Perquè correspondre a nosaltres, per prevenir i evitar les violències masclistes implica integrar la prevenció a les nostres organitzacions. ●

L'ESPINA

MARC VERS

LA PERRA LAIKA

Publicitat

**COOPERATIVA
AUTOGESTIONÀRIA**

laciutatinvisible.coop

**ATREVEIX-TE A
IMAGINAR-LA**

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

ger

ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/del Pl 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

**KAMILOSETAS
MUSKARIA**

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

**Benvingudes a la
comunitat del
llibre crític**

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs

Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaclet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

CORREU+OFICINA GRATUÏT

SomNúvol
.coop

♥ Tecnoètic ♥ Cooperatiu
♥ Programari lliure

▶ **Gratuït:** correu+oficina **tast**
▶ **4€/mes:** correu**16b**+oficina**106b**
▶ **35€/mes:** oficina multiusuari
+ 3 correus

**Assegurem
compromís**

arc 40 anys
cooperant per
transformar

www.arc.coop

LA DEL KOMVNA!

Menú del dia
de dilluns a divendres
de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92

ladeskomunal.coop

**TAXI
ANARQUIA**

Col·laboradors/es: 620 20 91 20, reserves i servei immediat 24h
Mariano: 688 61 48 73, només servei immediat en horari nocturn

Collectiu Ronda

Defensem tots els teus drets

www.cronda.coop
T. 932682199

La Directa utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44,
Gràcia, 08012
Barcelona

**PUTA
FEMINISTA**

**HISTORIAS DE UNA
TRABAJADORA SEXUAL**

GEORGINA ORELLANO
PRÓLOGO DE ITZIAR ZIGA

VIRUS EDITORIAL.NET

Màster XXXII EDICIÓ

UNIVERSITAT DE BARCELONA

MÓN-3

Fundació Solidaritat
UNIVERSITAT DE BARCELONA

**GLOBALITZACIÓ,
DESENVOLUPAMENT
I COOPERACIÓ**

INSERIPCIONS
FINS AL 15 DE NOVEMBRE
INSERIPCIONS

Gener de 2024
a juliol de 2025

60 crèdits ECTS

■ Informació ub.edu/master-cooperacion | T. 93 402 43 25 | msirera@ub.edu

SOTA FOCUS

4-15

El govern israelià, amb presència de partits supremacistes, avala implícitament la neteja ètnica i executa crims de guerra davant la passivitat de la Unió Europea i els EUA.

L'extrema dreta europea, entre el llegat antisemita i el suport a Netanyahu.

El govern d'Israel utilitza l'aplicació pràctica de bombes, tancs, drons i "murs intel·ligents" per vendre els seus productes a les fires internacionals del sector bèl·lic.

SOBIRANIES

16-21

Fundació Emprius, projectes de vida comunitària amb propietat.

22-23

Pluges torrencials: quan el cel cau a pedaços.

24-25

Filar prim amb la producció tèxtil.

26-27

Cura col·lectiva contra l'ecoansietat.

28-29

"Enlloc t'expliquen com es busca un fill desaparegut".

30

Carabassa a la cassola i a la farmaciola.

LA CENTRAL

32-33

Responsabilitats compartides en la criança.

INTERNACIONAL

34-37

El Mau-Mau i les dones oblidades que van desafiar l'imperi britànic a la Kenya colonial.

38-39

"Transició verda", la nova croada per les matèries primeres.

L'ENTREVISTA

40-45

Christo Casas, periodista i antropòleg: "Per a ser acceptades, les mariques hem posat en gàbies tot el que molestava".

IDEARI

46-51

Ecofeminisme a la taula: des d'alguns corrents del pensament feminista s'explora el vincle entre les opressions de què son objecte els éssers no masculins, els no humans i el medi ambient.

52

'Criatures nocturnes' i altres lectures per devorar i no ser devorades (pel sistema).

53-55

Galerades de periodisme feminista pioner.

56-57

La mort com a desafiament i procés alliberador.

58-59

Debat: L'amnistia enforteix o debilita l'independentisme?

60-61

Relat: 'Kràrínia'

SOM COOPERATIVA

62

Una nova cultura organitzativa contra les violències masclistes.